

Çer ғызınıń proletarǵata biriginder!

10. 119

АЛҰДЫ КӘМҮНЕСІ

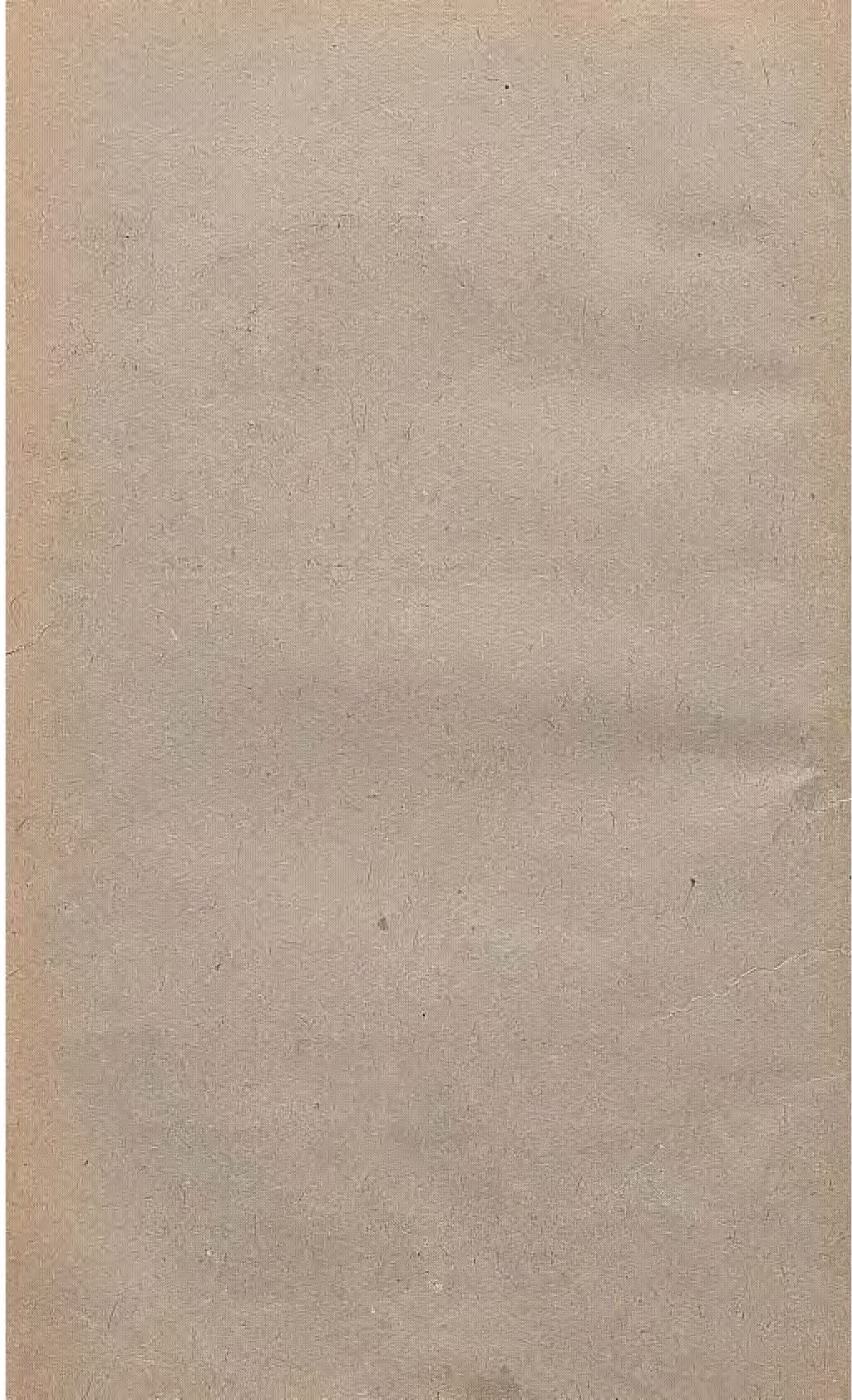
5

М А Ј

1935

ӨЛКЕЛІК ПАРТҢА
КӨМІТЕТІНІҢ ТІЛІ

Алматы

АУЫЛ КӘТҮПЕСІ

„АУЛЬНЫЙ КОММУНИСТ“

Партийно-массовый журнал
орган казкрайкома ВКП(б)

№ 5

ҚАЗАҚСТАН ӨЛКЕЛІК ПАРТИЯ КӘМІТЕТІНІҢ ПАРТИЯ КӨР-
СІЛІК ҚОРНАЛЫ. АЙНАДА БІР РЕТ СЫҚАРЫ. 3-СЫЛ СЫҚУЫ.

Нурпейіс иль Садық.

Ауыл мен деревinedegi көрсілік сајасат сана мәденіјет қумьстарьның mindetteri.

(Садық қолдастың өлкелик партија кәмитетинің 3-піленымінде сөјлеген сөзинен)

Садық қолдас вајандамасының васында кейингі екі қыл ісінде Қазақстан партија ұжымь республикемиздегі сатсыјатдық қурьлыстың барьлық таравларьнан-сарувасы барьлық қасқьнан болсын, мәденіјет қасқьнан болсын орасан тавьстароја қеткенимизді таллар ајта келіп ылај деді:

— Сатсыјалдық қурьлыстың барьлық таравларьндаојь тавьстарьмызды ајтув мен қатар, алдымызда турсан қырыпсылық тарты да естен сықарувоја болмајды. Bizde, әсіресе, мәденіјет қурьлысы қонінде әліде үлкен-үлкен кемсіліктер бар, ыларды да толық ајтрај болмајды. Туврасын ајтувмыз керек-көрсілік сајасат сана мәденіјет қумьсы сагувасылыојьмызды әсуvine, тілесе алмај, кейін қалыр келеді, қаланың қумьсылар мен қал қозсы ыуқараның артқан әл ауқаты мен мәденіјет тілегинен кейін қалыр келеді.

Ауыл мен деревinedegi өзгерген қасқьдај бизге ырыпырыдан әлде қайда кырделімін деггер қыкыр отыр. Endi көрсілік сајасат сана мәденіјет қумьсын ыдетывде

çiger qajratъmъzdb, qulacъmъzdb qaçыrlыboъmъzdb, tavandyboъmъzdb on ese kycejtyvimiz mindet. Oсындай iri maңызdъ yvceskege partъja uъmdarynъnъ kersetetin vascъboъ vuryboъdan elde qajda ajqъn, elde qajda oramdъ, elde qajda naqtыbъ voluvъ mindet.

Kәzir aldъmъzda orasan zor mindetter tur. Bul mindetter kәrcilik arasyndaоъ, әsirese, avъl men derevinedegi kәrcilik-sajasat çana мәdenijet çumъsyn ajta qaloъandaj kycejtyvdi tilep otyr. Bul çumъsty oъdaоъdaj ydetpejince, alda turoъan mindetterdi kәnildegidej orundav mymkin emes. Mısaloъa Өlkelik partъja kәmijtetі men Qalыq kәmijserleri keңesiniң mal caruvacъboъ tuvralъ qavlysyn iske asъruv, qalqoz turmъзыnъnъ çana ustavyn iste çyzege asъsuv, vykil Qazaоъstandыq 9-keңes sijeziniң, Resejlik 16-çana Odaqtыq 7-keңes sijeziniң qavlylaryn orundav, Ortalыq partъja kәmijtetі men Odaqtыq Qalыq kәmijserleri keңesiniң „Qazaоъstan caruvacъboъn өrkendetyvdiң keј vir caralary tuvralъ“ qavlysyn orundav, 1935-çыloъ çazoъ egis navqаныn oъdaоъdaj өtkizyv мәselelerin alajыq,-vizdiң partъja uъmъnъnъ kәrcilik-sajasat çana мәdenijet çumъsyn oсындай negizgi mindetterdi sözsiz tolyq qarmavъ kerek. Bul ycin partъja uъmъnъ oсы мәselelerge negizine mьqtar vet vuryvъ kerek, vykil partъja çumъsyn qajta quruvъ kerek, kәrcilik sajasat çana çeke kәmynәsterdiң isindegi vytin vir völegi voluvъ kerek, irge tasъ voluvъ kerek;avъl men derevinedegi oсы çumъstyң kyjine tolyq çavarty ekendikterin solar esten çыjarmavъ kerek.

Biraq vizde kәrcilik çana мәdenijet çumъsynъnъ maңызyn kәrnev çete vaqalanmajтын çeke ovylystyq çana avdandyq partъja uъmdary әli kyңge dejin var. Olar өз çumъstarыn çana mindettrge, çana çaoъdajoъa söjkes elip qajta qura vilmedi. Olar partъjanың iri maңызdъ qavlylaryn qalyң eñbekci vuqaraoъa kәnildegidej tysindiryvdiң çana sol qavlylardъ orundavoъa qalyң vuqarany uъmdastyruvdyң çenin әliyjrenip çetken çoq. Ol-ol ma, vir qatar çerlerde kәrcilik-sajasat çana мәdenijnt çumъsyn veti men çibergendik var. Osynың salдарыnan kәzirgi мәdenijet aоъartuv mekemeleriniң myldem aqsap qaloъan çerleri de var; мәselen Өskemen, Ziren çana basqa avdandarda. Sajasыj aоъartuv mekemeleriniң, qulyptardың, kitap qanalardың çana basqa сондаjlardың kәrcilik sajasat çana мәdenijet çumъsyn eñbekci vuqaranyң tapтыq çыraoъboъn kycejtedi, tap çavларыn solardың әgentterin әckerelevge çыjratыlsa da әli tolyq qarasy өcip, çetpej, vuоъыр, vyrkenip çyrgenqulaq-vajlardъ

әскереlevge қардемci volady; osıny әlgi avdandardıñ basıylarь әl; kunge dejin uoyınojan қоq.

Авы мен derevinede көрсилік sajasat қумьсыñ osь вақтыта ydete отьрр, qalyñ vıqaranıñ tартьq қьraoıььoıтн kycejte отьрр, viz Stalin қoldastıñ ortalyq partıya көmıjтетинің pulenyminde „Авы derevinedegi қумьs tuvralь“ seılegen sözindegi мыnav nus-qavьna syjenimiz kerek:

„Mundaj epti қavды tanьj vilyv ycin қana onьñ aldaoıan qьзыl tiline ernev ycin tәñkeriscil қьraoıь vol-uv kerek; қavдыñ vet berdesin sьpьrьp, onьñ пьoıьz qarsь keskinің qalqozcьlaroıa көrsете alatьla voluv kerek. Al endi, derevinede osьndaj sapaly көmьynesterimiz көp pe? Көmьynesterdiñ ondaj tap қavларьñ әскerelevi vьlaj tursьñ, qajta өзderi solardıñ aldaoıan aram tiline көnір, solardıñ soıьnan eretinder sıjrek emes”

Partıya uıymdarınyñ mindeti sol-olar qalqozcьlar men qalqoz-cь әjelder arasьnda көрсилік sajasat қумьсыñ ydete отьрр, solar-dıñ qalqoz қurььsьndaoıь mindetteri uoyıncьvьna қардемdesyvi kerek; Markis-Lenin-Stalьnyñ satsьjalьjzьm өrnativ қajьoıdanь iliminің negizderin velsendilerdiñ uoyıньp, көnılaerine to-quvьna қардемdesyvi kerek; bul isterde partıjanıñ qalyñ vıqaranь tәrvijelev қумьсыnyñ toıьp қatқан tyрlerin қoldanuvь kerek,

Osь мәsele tuvralь сьoıarьlatьñ pılenym қavlьsьnyñ қovasьn-da viz Qazaqьstan partıya uıymınyñ alдына yлken-yлken mindet-ter қyктер отьрмыз=varььq qalqozcьlar qalqoz turьmsьnyñ Stalьn-dik ustavьntereñ uoyıньp alasьñ STALьN қoldasдыñ екpинди qalqozcьlardıñ birinci sıjezinde seılegen sözін uoyıньp alsьñ, dep отьрмыз. Кеңester odaoıьnyñ negizgi заңь tuvralь Moltьp қoldas-тыñ қasaoıan vajandamasь мен Lenindik-Stalьndik ult sajasatьnyñ negizderi men qalqozcьlardь tanьstьruv kerek dep отьрмыз.

Bızdıñ авы мен derevinedegi velsedilerimiz osь mindetti oıdaoıьd-aj өrьndav ycin, bul мәselelerge өзderi toıьq қетик voluv kerek. Сондықтан камьnester мен камсамoldardь partıya oquvь oıьnda-рь арqыь tәrvijelev қумьsьkamьnesterdiñ qalyñ vıqara arasьndak-oıь is қyzındik қумьstarь мен өte тьoıьz vajlanьstь voluvь kerei.

Көрсилік-sajasat қумьсыñ qалаj volsa solaj қnan yırenciktі bir oıana sarьñ мен қyргize берyvge volmajды. Мәselen: qalqoz velsendileri arasьnda қyргiziletin қумьstьñ tyрleri мен әdister-ia басqа, qalqozcьlar arasьnda қyргiziletine қумьstьñ tyрleri мен

әдистері екінсі басқа болуына тийс. Қастар араснда қумьсть вьтиндеі басқаса қуғизуу керек; онда тәрбиенің қастарға не оғурьм қызьқть қнан тьсиникті әдистерің қолдануу керек. Авыл мен деревіне вьсэндилерің вавьр өсігуу, тәрбиелеу қумьсть әр бир партья уьмьльнь ірі маңыздь саясьь міндеті деп вилуу керек. Партьямьз өзінің ұрандарь мен қавьльғаьн қальң вьуқараға қайьр, іске асьроғанда, ось авьл мен деревіне вьсэндилеріне сьженеді, вьлар сондаі негізгі кьс, осьнь уоьпуу керек. Сондьқтан авьл мен деревінедегі вавьр міндеттердің елде қайта қақсь вольр оғьндалуу авьл мен деревіндегі вьсэндилердің саясьь қаннан мәденіет вилім дәрежесін көтерьуге, қаңадан әлде несе он міндаған вьсэндилер вавьр сьоғаруына вайланьсть.

Кей бир қерлерде, қалқоздарьмьздьң ньоғажууьна қараі қалқозсь вьуқараньң саясьь қаннан мәденіет вилімі өз вети мен өсе вереді деген пікірлер вар. Бул үлкен адальқандьқ, өздигінен іс нәрсе оғьндамайдь. Көрсілік-саясат қәне мәденіет қумьсьльнь кемесіліктері мен пасарьльсь қалқоздарьмьздьң уьмдастьруу сарувасьльқ қақтарьнан вьрньпөьдан көрі ньоғажууьна үлкен кедергі вольр отьр.

Виздегі кей бир партья көмітetterі, Қазакьстан партья уьмьндаоьь ескі васьльқтьң үлкен қатарьльнь ең негізгі себертерінің вьрі-авьл мен деревінедегі көрсілік саясат қаннан мәденіет қумьсьльн елемегендік вольжадьльнь итьтьр қьр.

Олар Мьрзаян қолдастьң Өкелік партья көмітетінің 6-піленуімінде-виздің уьмдарьмьздьң қумьсьльндаоьь бир қатар вьрталавсьльқтар мен кемесіліктер партья уьмдарьльнь көрсілік қумьсьльн вьоғаламауьнан вольр қьр, қалқоздарьдаоьь, авдандарьдаоьь сьп қайкьді вилмегендіктерінен вольр қьр; сондьқтан олар саясььальдьқ қурьлььса пақтьль васьльқ етувді уьмдастьра алмай қьр деген нұсқавьн итьтьр қьр.

Саясьь аоғартуу оғьндарьльнь қумьсьль солоға қоьылуу керек.

Виздегі көрсілік саясьь-аоғартуу қумьсьль іс қьзінде қандаі екен, виздің авьл мен деревінедегі оқуу уьлерінің, қьзы-вурьстардьң, кьпно мен радьжоньң қумьстарь қандаі екен,-енді сооған кежелік: Сан қаоьпан альр қараоғанда виздегі саясьь аоғартуу мекемелері көвеіп келеді; өлкемізде 1277 оқуу уьі, 60 қьзы отав, 736 қульр вар; Вирақ бул мекемелердің қумьсьль мазмунь вьгін таңда қоьльр отьроған сарттарға сая емес, авьл мен деревінедегі қальң вьуқараньң өскен тілегін қанаоғаттандьра алмайдь. Виздің партья уьмдарьмьз қөнді назар салмай қьр, саясьь аоғар-

tuv mekemeleriniñ çumьsьna basьbьq etyvde kemcilik var, sajasьj aqartuv mekemeleriniñ çumьsь nasar volьp çyrgen sebevi osь, tek osь ojana.

Өzderiñ ojlap qaraңdась, Семонаjqь, Кәтон-qараoqaj çana basqa сондаj avdandardьnь basьlarь avdandьbьq kitap qanalarдьnь yjlerin alьp, çataq qanaoqa verip oтьrsa, ol avdandarоja sajasь-aqaruv mekemelerniñ çumьsь qajtьp көңildegidej vola alsьn? Bul avdandardaоqь basь uьmдardьnь көрсilik sajasat çana мәdenijet çumьsьna qандаj көңil volip oтьroјandьoqьn osь pәktiler aјqьn көrsetedi.

Мысалоја авы caruvасьbьoqьnьn әr taravь çajьnan mal caruvasьbьoqь, agarot, vav-vaqса çana basqa сондаjlar çajьnan qalqozсьlar мен çeke caruvalarоja çөп көrsetip, aqьl aјtul (kansultatsьja берyv) bul iske авы мен derevinedegi oqьoјandardь-agьranomдardь, zooteqniјkterdi, oqьtuvсьlardь çana basqa сондаjlardь qatьsьtьruv мәselesin alajьq. Qalqozcalar vuqararasь vizdiñ sajasьj aqartuv mekemeleriniñ mine dәl osьndaj çumьsьna dilger volьp oтьr; viz osьnь çoloja qojuvoja mindettimiz. Mundaj çumьstь uьmдastьruv авы мен derevinedegi qaj uьmьnь volsa da qolьnan kelmeј me eken? әrijne qolьnan keledi, tek bul çumьstь сьндар, vәicevekce qoloja aluv ojana керек.

Nemese, yj turmьsьn, әsirese qazaq arasьndaоqь yj turmьsьn çaңalьbьqqa veјimdev мәselesin alajьq. Kәzir bul мәsele өte керекti мәsele volьp oтьr. Yјitkeni, qalqozсьlardьnь turmьsь мен мәdenij дәreçesi bir сьpьra keterildi, bul çөnde vizdiñ sajasьj aqartuv mekemelerimiz ylken qьzьmet atqara aladь, atqaruvь керек. Мысалоја sajasьj-aqartuv atqaruv çumьsьnьn ең çavaјь çana iqoldan әvdәn keletin tyrlerin alajьq; atar aјtqanda kәzet oquv, kitap çornal taratuv, Keңester oдаoqьnьn сьrtqь çana icki qalbь tuvlabь әgimeler өtkizyv, көркем әdebijet kitaptarьn oquv çana сондаjardь alajьq. Bul çumьstь әr bir авы мен derevinede mьqtap uьmдastьruvoja voladь, uьmдastьruv керек, bul çumьsьqa partьja vәsendilerin, mamandardь, oqьtuvсьlardь tartuv керек. Bul ucin aјtьbьca çaоqдаj ja qarçь керек emes. Сонда da, talaj-talaj avdandarьmьzda bul çumьs көrinveј oтьr.

Bizдеgi oquv yjleriniñ көvinde solarдьnь өз qьzьmetcileri сьпьna kelgende, naоqьz sajasьj-aqartuv çumьsь мен cuoьldanvaj çyr. Kөp retterde olar oquv yјinde qьzьmetti qosalqь qьzьmet retinde ojana atqarьp çyr, olar qaj çumьstь volsa da oғьndajdь, viraq oquv yјiniñ qьzьmetcisi çөnindegi mindetin oғьndamajdь.

Tuvrasьn aјtuv керек, өlkemizдеgi sajasьj aqartuv mekemeleriniñ bir talaj mьldem çumьs istemeј oтьr. Mәselen; Oң tьstik

овыльсьнда саясыз асартув мекемелериниң көби алты аздаз қулып туралы, сума, истемејди. Осы сумасть тексерув үшін өлкелік партија комитетинен он тустик овыльына барған бирігәди қаварына қарағанда, овыльста 152 оқув уји бар деп есептеди екен, солардың ісінде нағыз сума истеп отыроған 40 тан аспайды.

Алматы овыльына қарасты Қордаз авданын да 16, оқув уји бар деп есептеди екен, ис сүзінде сума истеп отыроған төртеу оғана, уйткені өзгелері астық қоймасына, скілатқа қана басқ сондайыа алынған Сарқанда (Алматы овыльы) қулып соқ оқув уји де соқ, кижно да соқ, китар қанада соқ. Осылы ескеріп, Сарқанның ровь-қасы 18 ге толмағая қастардың сиркевге сүрүвге руқсат соқ, уйткені олар қулып вен кижно тағь басқа сондайлар, оға варыр турувоға тижис деп қарнама таратырты. Сарқанның ровь-вул қарнамань сьоғароғанда вәри бир, қастардың варар қери соқ-мен вудан утрасам утылмажын деп есептеген. Ол кеңес үкімі етине вөтен адам емес, нағыз тилектес адам вольп көривекци волоған, Затына келгенде оның вул истеп сүрген қыбыльының вәг де тар қавының әрекеті. ✓

Қалқозсыларға қызықты китар керек.

Китар қаналарымыздың сумасть қандаз? Вулардың сумасть өте пасар, әсиресе авдандық китарқаналардың сумасть тирти пасар. Виздин қолымыздағь мәліметтерге қарағанда, мынадай қортында сьоғарувьмызға тольқ еркиміз бар; виздин китартарымыз сумастьлар мен қалқозсыларға варыр қетреј сүр; авыл мен дереvineге сөнди таралмај сүр; көвinese китар сатувсь ұймдardardьн skylattarьнда қатыр қалыр сүр; авдан орталықтары мен қала-қалada вөгеліп қалыр сүр. Мының себеви не? Мының себеви сол авыл мен дереvineге әдевијет қеткизув сумастьн оқув ујлері, қызы вурьстар, қулыртарымыз өздигинен ұймдастырмај сүр, вул сумасть авдандық ұйь вдар да сьндар қолоға алмај сүр. Вул сөнде китар сататын ұймдар мен виздин васыларымыздың ајьвь да үлкен. Олар осындаз қызын, қаварты сумастьн ұймдастырувдың сөнин үјреніп қеткен соқ. Авыл мен дереvineге китар пен васыра сөз қеткизув сумастьн васыратып сүрген адамдарымыз қалқозсылың керекти қана қызықты китарын таңдар алуына қардемци вала алмавьның үстине тирти қалқозсы мен сумастьның пөндеј нәрселерди оқувды тилејтіндигінде билмејди... Өзгелерге қарарағанда авылоға қазақтың көркем әдевијети өте пасар тарайды, виздин осы сумастьқа қаварты өлкелік ұймдарымыз вул мәселени сөнди ескермеј сүр, қасан васылоған, қандаз китартын кәсіп отьндарына, қалқоздарға қанса таралоғандықын; өлкемизде-

гі көрпелі қана қартыла; көрпелі авдандарға қаншалық кітап беріп
жеткендігін бағаламай қыр.

Көркем әдебиеттің таравларына алды мен қалық ақарув оғын-
дары, оғылыстық партия кәміттері мен авдандық партия кәмітет-
терінің мәдениет қана Ленинизмді насыйқаттау бөлімдері қаварт ы.
Әдебиет таратув құрылымы улкен саясы маңызды құрылымы. Әдебиет
таратув құрылымы оғылыстық қана авдандық партия кәміттерінің
өздері қатты вақылар отыруы керек. Біздің көркем әдебиетіміз
улы сатыдағы құрылымымызға қызмет ететіндегі болсын, сондай
дәрежеге жеткізіміз керек. Біздің қазушыларымыз қақы-қақы кі-
таптар қазыр қана қоймай, көркем әдебиетті таратуына да белсе-
не қатынасты болсын; оқушылардың керегі, тілегі не екендігін
біліп отыратын болсын; өздерінің сыйғармалары туғалы оқушы құрылы-
мы мен қалқозшылардың ойы, пікірі қандай екендігін біліп отыра-
тын болсын; олар қалық виқараға қазақ тіліндегі көркем әдебиет-
ті тусіндіріп, әйгілеп отыратын болсын.

Талай-талай авдандардың кітапханаларында қазақ қазушылары-
ның сыйғармалары уйулы воы мен қатады: оларға іс кіннің қолы
тілмеген болды; уйткені олардың вағы іс кін білмеді. Қуықта
Өікелік партия кәмітетінің біріншісі мынандай бір пактіні біл-
дирді: „Enternatsыйнал“ қалқозында қазақ тілінде сыққан 380 кі-
тап бар екен, сонан қалқозшылардың қолындағы тек 25 қана
болды. Қурт, әсіресе қазақ тілінде қазылаған ойы кітаптарына өте
ділгер, сондай кітаптар өте аз, варлары қалқоздарда әлде несе қо-
лымы ойналаған; Енді қалқозшылар оларға онса ытық емес. Біздің
қазақ қазушыларымыз авыдағы құрылымымыздың ойы кітаптары қөнінде-
гі сөліп қандыратын болуы керек.

Авы мен деревінедегі саясы ақартув мекемелерінің көвін-
дегі тоң мойып төресілдикті көз қарасты не оғулымы тез вақытымы
ісінде қойуымыз керек. Біздің осы мәселені улкен негізді мәселе
етіп, вапра сөз арқылы көтеріміз керек. Осы құрылымы қөніндегі
алдыңғы қатарлы сарқоздар мен қалқоздардың қақы тәсілдерін
қурттың орталына салып, авытыруымыз керек. Бізде құрылымы қақы
істер қурған саясы ақартув мекемелері аз емес. Бірақ солардың
іс тәсілдері қуртқа қаман емес, уйткені біздің вапра сөзіміз
мәдениет майданындағы осындай ірі маңызды үсәскенің іс тәсіл-
ісін көңілдегідей қазбай қыр, қуртқа тусіндірмей қыр.

Кыно мен радьжо ең маңызды мәселенің бірі.

Енді бір ірі маңызды мәселе-радьжо мен кыно қазындағы
мәселе: 1934-қылы мәліметтерге қарағанда, өлкеміздегі авы
мен деревілерде 560 қылымы кыно құрылымы істеген, авдан

ortalыqtарь мен авьл derevinelelerdegi тураqть кьjnolar өз алдына. Sol өткен сыь выkil өlkemizde III radьjo uvзы (radьjo qavarlarьn ustap taratатын орьндар) volojan, vular 209,930 çerге (teckege) rodьjo qavarьn taratьp oьrojan; oьylardьn icinde авьл мен derevine degileri 6767 volojan.

1935-сыь кьjno мен radьjo орьндарь көвеjген соq devge volady. Bul орьндар четkilikti me? Bul орьндар tipti четkiliksiz. Biraq oьь кьjno мен radьjo орьндарьньн өзderi сымьстарьн узvej сьргизир oьrsa, көpcilik sajasat сана мәdenijet сымьсында oьь орьндарьн өзderide аjтарлыqтай ylken qьzmet atqara alar edi. Biraq, solardьn теq сарасы сымьs istemej, qarap oьь. Bas, кьjnolarь мен radьjolарьньн сымьs сатап emes, bul сымьsqa сoldastardьn аjтарлыqтай көңil vөlip oьrojan сeke avdandarь мен MTS тарьмызда бар biraq, ondaj avdandarь мен MTS тарьмыз аз. Avdandarьн көvinde bul сымьsqa дәл көңildegidej nazar salьnбай сьг. Eger qolьмыздаоьь кьjno сьvretteriniq qorьn альр qarasaq, bul qor keregimizdiq 40 % nen asrajь; biraq oььньнда теq сарасы rajdalanuvoja kelmejtin, teqniqe сароьnan сарамьsз volьp oьь. Мыsaly Almatь ovalьsьn alajьq. Munda әr tyрli mekemeler мен tiresterge qarastь 17 кьjnodan basqa 42 тураqть кьjno бар, oьylardьn icinde 25 кьjno сымьs istemejdi. Сыoььs Qazaqьstan oььльsьндаоьь кьjnolarьн сымьs да vudан сарсь emes, onda 120 кьjnodan сымьs istemej turojanь 74, basqa oььльstardaoьь сaj oьь sekildi.

Onan соq мындаaj bir soraqьlyqть аjтраj өtyvge volmajь: кьjno сьvretteriniq көvinin сазувь qazaqca volmaj сьг. Мыньн өzi qalqozсь qazaqtardьn кьjno сьvretterine orasan ьntаль volojan көңilderin vәseңdetetindigi sözsiz. Qalqozсьlardьn кьjnooja qumarьlyoьь өte kycti. Qatarь qalqozсьlardьn кьjno сьvretin көryvge qumarьlyoьь өte kycti vola tursa da, кьjno сьvretteri соq. Olardьn oььндаaj tilegin, keregин viz qanaqattandььp oььмыз va?... Сeke avdandarь мен MTS тарьнь vesсьларь, сарqozdardьн vasсьларь qalьn vudaranь тәrvijelevde кьjno мен radьjoньн orasan ylken тапьsз varьlyoььn әli kyңge dejin uoььnбай keledi; сымьsсьларь мен qalqozсьlardьn tilekтерin, мәdenij kerekтерin qanaqattandььruv isindegі oььндаaj kycti quraldardьn оььn qandaj ekendigin uoььnбай keledi. Sonьn ycin bir qatar avdandarь da, мәselen Maqta-aral avdanьнда, qalqozсьларь bir сьldan veri es bir кьjno сьvretin көrmegen volsa, oььн өzi kezdej соq volьp oьrojan nәрсe emes.

Radьjno сымьsда maqtavь emes; Сыoььs Qazaqьstan сьльsьндаоьь 382 radьjo орьньньн сымьs istep oьrojanь тек 234, Almatь oььльsьнда 1935-сыьдьн vasьнда radьjo qavarьn ustajтын орьндарь-

днñ cumьs istegeni 250 ojana volojan: onьñ icinde qalqozdarda-
oьsь 30% den artьq emes. Өzge oвььstarda oь qalьpta osь samalas.

Elge radьja men qavar taratqanda, vul cumьstьñ uьm dastьr-
uv-teqniьke җa oьna qatьnas -vajlanьs oьndarь җavartь. Qatanas
oьndarьnьñ vul җөndegi cumьsь nasar, kadьr dajarlavь da nasar,
radьjo oьndarьna kerekti zattardь җetistire almaj җyr, avьl men
derevinedegi radьja oьndarьna teqniьke җa oьnan җөrdem көrset-
yv, җөñ siltev җaqtarьñ qamtamasьz öte almaj, җyr. Bir talaj җer-
degi partьja uьm dargь kijno men radьjo җaruvьsь oьna partьja
kөzi men qaramaj җyr, sonдьqtan vul көvinese qa oьa җuv көrip
җyrgendigi taьr qarьlьq nөrse emes. җarma sьqьldь avdandьmьz
bir kijno meqanigин adam sьqьldь alьp, ornalastьra alma ojan.
Munь azьnsaьndar, sol meqanikke җөndi җa oьdaj tuv oьzva ojan, aqь-
rьnda meqanijьke ol avdannaп eriksiz ketyvge tijis volojan. Ekinсi
җa oьnan partьja uьm dargь kijno men rodьjanьñ җumьsьna
kөñil vөlmegendikten, kьjno men radьja җьzmetcilerinин arasьnda
җyrgen nese tyрli ala ajaq, sum, tavь җat adamdar az emes. Kij-
no men radьjo majdanьnda oь җat adamdar, әsirese, Oñ tьstik
Qazaqьstar oвььsьnda көp volьp keldi. Biraq oвььstьq uьm-
dar vul mөseleni әli kynge dejin qoloja alojan җoq.

Tavь җat adamdar men ala ajaq sumdar tьndavьsь җumьsьsь
men qalqozьsь oja nese tyрli uьatsьz nөrselerdi, кейde tөңkeriske
qarsь өleңderdi җьjь usьnьp җyrse, munьñ qanca taьr qarьlьoь
var? җaqsь-җaqsь myizikenin, җaqsь-җaqsь qalьq өnderinin ornь-
na, Cimkenttiñ radьjo vьzь nese tyрli uьatsьz nөrselerdi, өtirik
sь ojan romanьstarьñ taratьp җyr, vuojan tavь җat adamdar җe п
berip җyr.

Ozьnьñ viri de vizdin partьja uьm dargьmьz dьñ, әsirese мәde-
nijet җana Leninizimdi nasьjqattav vөlimderinin osьndaj iri maь-
z dь yvcөskege җavartьlьoь җoq ekendigin көrsetedi.

Radьjo men kьjno oьndarь tajav uьaqtta, icinde җumьsьn
toqtavьsьz җyrgizip kee alatьñ voluv, egis navqanьna toьlьq җьz-
met etetin voluv kerek. Qatьnas mekemelerinин җьzmetcileri vul
җumьsьqa җaqsьlar vasьlьq etyv kerek. Radьjo oьndarьnьñ җumь-
stargьna solar kyn-ve kyn җavartь voluv kerek. Oвььstьq җana
avdandьq partьja uьm dargь kьjno men radьjonьñ җumьsьn mьq-
tь qoloja aluv kerek.

Tetik savatsьz dьqtь җojuv isin uьm dastьra vilyvde.

Endigi mөsele savatsьz dьqtь җojuv tuvralь.

Teginde vizde oqьtьlojan savatsьzdar sanь 1920-җьldan esep
telip җyr. Sol sьjьrлар oja qarasaq, savatsьz dьqt tipti 120% җojuvan

сықылдымыз. Муньы вьлај воьр отьројан себеві вул есепке ески агар әлппеси мен оқытылғандар да қосылар сур. Ал, енді қаңа латын әрпі қавьлданғаннан кейингі саватсыздықты қојув қумьсын алақ, онда истиң қажь пасар воьр сығадь. Туврасьн ајталық биздегі саватсыздардың дәл сапын ес ким билмејди. Қалық ақарув кәмиј-серіјети де, өзге мекемелерде билмејди, вул қумьстың есеви сумдық пасар.

Саватсыздықты қојув қумьсы кәзір қалај қыргизиліп отыр? Мыј-салоја кей бир авдандарды алајық: Мақта арал авданының мәліметі војьнса, „Үсінсі Ентінатсыјнал“ қалқозьнда сават асув мектевіне 400 адам тартылған, тексере келгенде сынында 265 адамның оқыр қыргендигі анықталды; бир несе кунмен кейін 90-адам қалған, сонан кейін таоы дакешір, 54 адамға тьскен. Мақта арал авданының сол мәліметі војьнса, ол авданының оқув қуралдары толықекен; ал тексере келгенде, ол авданда оқувды әр вақыт болмай қалып қырген себеві керекті оқув қуралдары мен кітаптардың қоқтығынан көрinedi.

Өзге бир талај авдандардаоы саватсыздықты қојув қумьсының зарьсын тексерген вақытта, оқыусылардың тұрақтамасылыоы өте кыцті екендигі, сават асув мектептеринің савақ тарьна саватсыз оқыусылардың келуі пасар екендигі анықталды. Муньы себеві алды мен сол саватсыздар арасьнда қыргизилген ес бир тьсинік, ұймдастырув қумьсы қоқ. Вул қумьсты ұймдастырувсылар саватсыздарды оқытатын оғьндар асылды деп қарьјаласада, саватсыздардың вәриде оқувоја өздигинен кeledi, савақтан қалмай, әр қасап келіп тұрады, деп ојлайды. Мәденијет мајданының осындај ірі маңызды үвсә-скисине тоң мојьа төрелерсе қарайтындық вар; Қазақьстандаоы саватсыздықты қојув қумьсының артта қалып қыргендигинің ең негизгі себеві дәл осы. Вул қумьсқа оқыу оғьндары ојана қаварты емес, саватсыздықты қојуввоја кәсіпсілік одақтары, кәмсамол мен кеңестерде толық қаварты, ал, вулар ең қақсы дегенде тек кейде-неңнен қадақалавсы ојана воьр сур. 1934-сылы Өлкелик кәсіпсілік кеңеси саватсыздықты қојув қумьсына 80 мың сом ақса берувге қавлы қылојана. Қавлы сығарувьн сығарса да, ақсасын бермеген. Кәмсомолды алајық. Өлкелик кәмсамол кәмијтети қавлы сығарып, саватсыздықты қојув қумьсына, негизгі өндірісмен қол уздирмеј 25 мың кәмсомылдықумьсатмақ болојан edi. Сол қавлы тек қаојаз қызінде қалды. Ресејлік қалық ақартув кәмесеретинің ініспектірі саватсыздықты қојув қөнінде өвльстаоы кәсіпсілер ұймь қандај қумьсы істер отыр, дегенде, оң тьстік Қазақьстан өвльстық кәсіпсілік кеңесинің васылары саватсыздықты қојув қумьсы оқув оғьндарьның қумьсы өвльстық кәсіпсілік кеңесинің вуојан берерлік

qarqıysyda, völetin vaqıtıda çoq—dep çavar bergen. Bul çavar kəsircilik odaqtarınñ iri mañızdy mindetine varıp turojan toñ mojnı terelerce qarajandyq emej nemene?

Çoldastardın qarqı çoq deytinderi kör; Mundaıy ängim aq-cada emes, savatsyzdyqta çojuv cumısyn uymdastyruvsylarda. Bizdin qalqzdarımyzda madenijet qorlar degен qarqylar var; bul qarqı älde necе mylijon somdar volady; osylardın tijisti ornyna ustamaı çyretini kör. Qalyq aqartuv kəmişereti men çer kəmişerieti onı cumıstın soñına tysiyvi kerek osı madenijet qorların durıs ustavoja bası voluv kerek.....

Körçilik sajasat çana madenijet cumısynda tolıp çatqan qıjıncılyqtardı çojuvımyz kekek volady, ol qıjıncılyqtardı көrmевге volmajdy. Aldımyzda çojuv kerek volatın qandaj zor qıjıncılyqtar tursada, bul yvcəskemizde kemciligimiz, aqsımyz qancama kör bolsa da, bul cumıstı ajta qalojandaj eristetip, ydetyvge kycejtuvge kerekti aldın ala çajajlar men mymkincilikterimiz ävdən tolıq. Osı mindetterge vykil partıja uymın çarraj cumıdryuv kerek, qalyq qalqozesı vuqaranı osıojan atandyruv kerek; tek сонда ojana biz caruvacılıq majdanındaıy artt qalojandyqymızdy qandaj ojdaıy çajaj kele çatsaq, мына majdандаıy artta qalojandyqymızdy da сондаı çojамыз.

Vuqan ortalyq partıja kəmişetiniñ, odaqtıy ykimettin Qazaqıstanoja көrsetip otyrojan orasan ylken çerdemi kepil, Vuqan partıjamızdyñ көsemi ulı Stalinnin Qazaqıstanoja ynemі көңil völip көrsetip otyrojan çerdemi kepil.

Буқа улъ В.

(Ақсув ауданындағы „bel sendi“
қалқозының партъя ұйымдасытувсыз)

Әр кәтупес өз Ҷумъсына Ҷавартъ

“Belsendi,,қалқозындағы bastavъс партъя ұйымында5 кәтупес бар, оны усеви тусе. 7 кәтсамол бар. партъя ұйымы қалқоздың сарувасылық Ҷана тырли әртартув, сајасат тәрвије Ҷумъстарын Ҷургизувге ең алды мен Ҷавартъ әр басқаларға кун-ве кун Ҷол басшылық етип отырадъ оғој. Әр бир кәтупеске Ҷыктелген mindetti бар, 5 кәтупестің бesevi де қалқоздағы Ҷумъстың әр бир уcas kesinde Ҷавартъ вольтр Ҷумъс isteјdi, Ҷавартъ degende өз қолы мен қара Ҷумъсқа араласпай тек ат уsti ајојай мен қуғојақ belsendilik пен Ҷавартъ voluv degen сөз emes, киздегі Ҷаваркерлик әр кәтупес қалқозсылар мен Ҷумъс wasында кун-түні бирге вольтр, бирге Ҷумъс isteјdi. Соны мен қават партъяның тапсырмасында Ҷызге asьрадъ Ҷавартъ mindetti volady.

Партъя ұйымы қалқоз басқармасы мен бирlese отырар, әр бир Ҷеке қалқозсылардың, қалқозсы әјelderдің ne ister ne қојојанын, Ҷумъсты қалај тығојылықты етип отындаојандығын, қадаојалар, esep-ter отырадъ.

Қалқоз Ақсув МТС-на қарајды, быјолоғы салатын eginimiz 500 гектир, egin салојан вақтында партъя ұйымы тарарынан Ҷургизletin Ҷумъстың бир маңыздысы,—қос wasында, бирігәди де мәденіј аојартув, сајасы Ҷумъстарын Ҷургизив. Откен Ҷылоғы egiste бир ret қавығоја кәзети сыојар отырадъ. Кәзетке күнделик Ҷумъстың қалај отындадыр, қалај биткенін. kim екpинди, kim Ҷалқав ekenin ytvej Ҷазылыр отырадъ. Таң ertенгі erte Ҷумъсқа сыојар, туски тамақ kelgen mezgilde davьстар кәгет оқув вольтр отырадъ. Оны мен бирге kecke таман кун ара, кейде ves күнде бир ојын өtkizemiz, қалқоздың өзiede домбырасы, әнци Ҷигиттар бар, Ҷана мектер муојьялымы, мектер балалары, кәтсамолдаг tygel Ҷыналыр тақрақ-кылдиргилер, әлендер ајтыр, Ҷеңил ојын kitaptарын қојыр береди. Әrijне, egistin күнделик вагысы Ҷумъстың Ҷақсы-Ҷаман istelyv Ҷақтары кун-ве кун бирігәдилердің өз арасында талқыланар, ајтылыр отырадъ. Әр kимге кун сајын Ҷаңа тапсырмалар берiledi, mine osь Ҷумъстың

көбинде өте-мөте çаварть вольт истejтин биздин партија мүцелери, көмүнестер çана камсамолдар.

Биздин қалқозда сатсыјалдық çарьс, екпінділік çумьсь çолоја қойылаң, өткен çыь 230-225 еңбек күндерин алаңан Осранвај Тур-оңан уль, Қумарбек Талојар уль секілді екпінділер бар. Олардың çыь војьна çақсь истеген çумьстарь қалқозьмызда басқалароја ыл-ги-өнеге вольт отьр.

Онь мен бирге бизде қолынан çумьс өнвејтин берекеһиз, нијеті тьзеліп волтаоңан, çалқав қалқоздың мүцелери де бирлі-çарьм бар. Мьјсаль: Немегвај уль Çаньбек деген қалқоз мүцесин алаһын вол-зақ, онь өзі басқалароја қараоңанда қат биледи, көзі асықтав, әјели өзі екеви бир уј, қалқоз ічиндегі истеген çумьсьна қарап отьрсаң сондај берекеһиз, қоль тьјір кеткен çеринен булик сыојарады қьрсьоңьн тьјізеди, қолынан кейсе ертер çумьсқы урьқ истейди, авьр çумьсқа мојьн çар бермеј, көвине çеңіл-çелпи ат ьстинде çь-тір истейтин çумьсть тәвир көреди, Өткен çыь көктем егисинде қат çот биледи деп тьрактьрдың көресинин өлсер берьуге қойдық. Сол көресинди өлсер беріп çьргенде бир веçкесин урлар альр, қьсть кү-ни өз керегине çаратув ьчин çерди қазьр тьојьр қойоңан. Онь ке-јін белсенділік қьльр әјели ајтть. Сонан кейін онь қалқоздың әлгидеј çаварть çумьсьна қоймај çалрь сынальсқа сальр, урьсьр. сегір қара çумьс истевге қостьқ. Сонан ол ричен вақьнда егин оғаојь кезинде çумьсть çар тьмьсьз истер çьрди, бир күни таојьда çаңа пи-сір келе çатқан әлі оьлмаоңан çас егинди қьрқыр, ьгір альр çат-қан çеринен устар альр, таојь сынальсқа салдық. Қалқозсьлар ујалтьр, ајьььн ветине васьр, масқаралады. Өзі де ес нәрсе ајта алмај „qatelestim-qtelestim“ деј берди. Çыь ајаојьнда, еңбек күнин қортқанда Çаньбектің 55 ақ еңбегі boldь. Бьльтьр 3 қойь бар еди, екевин өлтіріп альр, биревине ојана қарап отьр. Міна бул сыјақты çалқав қалқоз çумьсьна рајдасы тьјмејтин берекеһиз әгі қалқоз мүлкін урлавоја кірісіп çьрген вузьқ нијетті вај қулақтың өтірік өсе-гине ерген адамды қалқозоја қойоңаньмыз çоқ, сыојарьр çивердик көзір ол қалқоз сыртьнда қалоңаньна намьстаньр, çумьсть адал, дурьс истевге мојьн қойоңан сыјақты, қайтадан арьзын берди. қал-қоз çумьсьна сып берілгендігін вьјьлојь егіс навқандарьнда кө-ремиз, сонан кейін қалқоздың адал мүцесі volады.

Қалқоздың мәәенијет çумьсь онса оңды емес, қалқозсьлардың қақ çартьсь қат таньмајды, кьјно. радьјо дегенди ось вақытқа дејін есітіп кергеніміз çоқ. Партија ыьмь да çумьстьң көр çа-оңьн күнделик сајасы çарувасыльқ навқандарды оьндавоја воліп, әлгидеј мәденијет çумьстарьн екінсі оььноја қалдырьр келгендик boldь. Енді бул кемчилікті тезинен çојьр, қалқоздың мәденијетін

өркөндөтүвди, өлкөлүк партия комитетинин III-биленими қатты тапсырып отыр, әсіреси Мырзаян қолдастың сөзінде де асық, аяқын нұсқав беріліп отыр, міне сонь қалайда орындавоға бар күйимизди саламыз.

Рақыреттен уль

(Ақсуват авдандық партия комитетинин қатсы).

Кәмпүнестердин саясы bilim дәрежеси төмен.

Кәмпүнестер қалқоз өндирисінде көбірек болсын.

Биздин авдан 1935-жылдың өктябрьінде оғана Көкпектиден беріліп ұйымдасты, қаңа ұйымдасқан қарсаңда қумьсымьздың қажаласында болсын кемчиліктер, қырыпсылықтар көбірек болып келеди. Авдан көрпелі қери салқай қатқан кең авыл, авылдың арасы өте салқай. Оның үстине Қытай мен секаралас. Орталықтан алыс бир қырып sette, тарвақатайдың тавын бөктерлер, қоныстанбай көсіп қырген elder мәдениет қарынан өте кеңсе қалқан, ұрусылдық сыяқты ески әдет оғурьптардан арылып болмақан, қалың қалқозсылар қуртсылықьы былай қурсын кәмпүнестердин өздері сала саватты қараңоқь. Сондықтан бул авдандаоқь қумьстың қаж тыры болсын өте қырыноға соқадь. Саясы уғит көрпелік тәрбије қумьстарын күйти қыргизе отырып, партия қықтер отыроған васть міндеттерди қызеге асырувоға боладь.

Бәлсебек өз кемчиліктерин қасырмай, асыр, айтандь оғой, мен қумьсымьздың кемчилік қақтарына көбірек тоқталып, сонь васа айтамын.

Ақсуват авдандық партия ұйымына қарасть 12 ваставьс ұйым, 6 кәндидат тоқтары, 24 қекезе кәмпүнестер бар. Барлық кәмпүнестердин саны 139, вирақ осы 133 кәмпүнестин 97 си партия кеңес қаңа қаруасылық орындарында қаварты қызыметтерде істейтіндер. Нақты қалқоз, сериктиктин өндирис қумьсында істейтин кәмпүнестер не варть 36 оғана, әрине, бул өте аз, расында кәмпүнестердин көрпеліги биздин нақты күнделік өндирисимизде, әсіресе, қалқоздың егін васындаоқь бирігәдірлерінде, пермилерде, тірәктік паріктерінде, таоқь сол секілди нақты қумьс үеескілеринин өзінде өз қолы мен қумьсты бирге істер қыретин болуы керек. Биз кәмпүнестердин күйи солай зөліп, ұйымастыроғанда оғана партия васылыоқьн қақсылар қыргизг аламыз. Сонда оғана әр бир кәмпүнестердин белсенділігі, іскерлігі,

тавандылығь тапсырғысқа тыжанақтылығь көзге аяқьн көринеди. Бул биздеги улкен кемчиллик. Партыжа көрчиллик җумьсылығь негизиде кәмпүнестердин не оғурлығь өндириске кун-ве кун арсласыр исте, вилывде, Соньқтан бул җағьна қатты көңил вөлип отырмаз. Келесекте қалқоз, сериктин өндирисинде кәмпүнестер уяғьсызлығьн көвејтувге кыкти саламыз.

Ғаясы қырағьлық керек.

Бизде саясы уйғме бар, онығьн кезекти савақтарьна 158 адам қатынасады. Ғасырмай сынығьн айтыв керек, осы саясы уйғменин савақьн оқувсы кәмпүнестердин қансалықты вилим алуғь җақтарьн алатьн вольсақ онса мақтарьлық емес, насар деп айтывоға вольады. Ғеке кәмпүнестердин саясы вилим көлемдери җаварты қызыметтеги бир несе вельсандилер вольмаса, көвиники төмен. Кунделик саясы мәсәлелерди җақсы уяғьлыр-өздигинен талдар, аяғьра вилмејтин кәмпүнестер толыр җатыр. Осы саясы вилимниғь кемдигинен, партыжаньн қојьр отыроған мағьыз, мақсатына җақсы тьсинвөгенидиген җергиликти авыл кәмпүнестери арасьнда урувсылдық ата-атаоға вөлинувчилектин қалдыры әли бар. Ол җојьлыр кеткен җоқ. Сол урувсылдыққа сәлыноған кәмпүнестерозиниғь кәмпүнестик миндетин җақсы уяғьнатын вольса, урувсылдық кәмпүнестик вадьытқа җанасрајтын җат қылық екенин вилер еди. Екинсиден җеке авьлдар мен авдан орталықьлығьн арась салыҗайлығьн, кәмпүнестердин тәрвиезиз вети мен кетип қалувсылықтарь, қатты кей бир кәмпүнестердин тап дуспандарь вьқралына вөрилип кетывчилектери бар. Ғувьрда Ернazar авыл кеңесиндеги бир партыжа уяғьдасты рувсысы Нукен улы дегенин асықтан-асық төңкериске қарсы айтқан пикирлерин җарьққа сықты. Нукен улы бир кәмпүнестер пен сөјлескенинде вьлај деген:

„Егер сен 17-партыжа сиезиндеги 9 оғьстын вадьандамасын

Ғақсы вилетин вольсаң, онда сөзсиз саясы саватты вольсаң.“ Әрине, бул улытсылдардығьн айтатын сөзи, бул сыҗақты тап дуспандарьнығь сөзин сөјлеген кәмпүнестик кәмпүнестер девге вольама? Әрине, мундај җаман пикирли, кеңес укимети партыжаоға қарсы сөз сөјлеген адамды кәмпүнестер демеймиз, бул тек кәмпүнестин атын вьлојар, сар вөлетти җан қалтаоға вольса сәлыр җырген алдавсы вольама кәмпүнестер. мундај алдавсы кәмпүнестер биздин қатарьмызда вольа алмајды да. Сондықтан Нукен улы райкөмпленьн вуйросьнда қарар, партыжа қатарьнан сыҗарув тьвғалы қавлы алдық. Вуйгонығь қавлысын ваставыс уяғьндарда талқылавоға арнавыс кесилер җивердик.

Қорытыр келгенде биздеги кәмпүнестердин саясы ијдигелик вилим дәреҗеси төмен, олардығьн арасьнда көрчиллик тәрвие, тьсиник җумьстарамыз җеткиликсиз, әсиресе, җеке кәмпүнестерге васылық, олар мен истесыв җағьмыз тьпти авьзоға аларьлық емес.

Kamsamol җумьсь җаңа җолоја алындь

Камсомол ујьмьньн җумьсь тувраль бир-эки сөз: авдан көлеминде 199 камсомол бар. Ујьмоја вөлгенде: 28 ваставьс уја:, 3 кәллектир, 16 җекеҗе камсомол бар. Ось Камсомолдар җандај җызметтерде истејди, Алды мен җалғоз өндириснде не варь 66 ақ камсомол бар, 37 си кеңес җумьсьнда, 39 муојалымдар таојь вазға отындарда. Ось камсомолдардың 30 саватсыз. Камсомолдардың 3 аојьмдаојь саясат ујьмелери бар, оојан 65 ақ камсомол тартылојан. Авданньн җаңадан җуғылувь мен вајланьсты камсомол ујьмьньн җумьсьнда алды мен ујьмдастырув есер җумьстарь насар вольдь. Орталық камсомолдар кәмијтетиниң IX- пилеһуһниң җавльсьна сәјкес ујьм җумьсьн җайта җуғув мәсеһесин, ујьмдастырув мујра ең биринци ретте җолоја алды. соңојь вақытқа дејин камсомолдардың тувра есеви волмајтын ујьмда ким бар, ким җоојьн билмеј тек, җаојьздаојь тизимге ојана сујенир келген волатьн. Кејинги әзирде җайта есер, җағтав җумьсь мүселик җарна төлев, әр камсомолдың веһетин тексерув җумьстарь җуғьгизилди. Вьјьлојь көктем егиси тувраль ваставьс ујьмдардың вәринде ерексе җьнальстар өткизилир, варлық камсомолды егисти отындароја җумьдырар отыр.

Авдан камсомолдардың алында туюған ендиги васть миндеттери вьјьлојь егисти отындар сьојувоја вар кыс, җигерин җумьсарь вилувде, Ујьм існде саясы тәрвије, көрсилик җумьстарьн мејлиһсе кысеитир, ең җоојьројь сатыоја җоја вилув воһьр тавьладь.

Тәҗивај уль

Ғимријти авданьндаојь „писен си кәл сериктигиниң партъя ујьмдастырувсьсь“)

Көрсиликти ујьмдастыра вилув керек.

Ғимријти авданьньн „Қос ова“ авьльнда 5 сериктик бар. Ал, авьл көлеминдеги кәһуһнеһтер саһь 18, оһньн 7 ви мүсе 11 и кәһдијдат, вулардың вәри де җоојьарьдаојь көрсетилген сериктиктердин мүсеси. Ал, вул сериктиктердеги кәһуһнеһтердиң җызметтерин алатьн 4 оһалқ екеви перми вастьојь, вивеви сериктик вастьојь, җалојьандарь

бірігіледі, қай серік мүдесі. Мен өзім, „picenci көл“ серіктігінің партия ұйымдастырушысымын. Біздің серігіміз 45 үйден құрылған, бәрінде Ұеке менсінде малъ бар. Ал, партия ұйымының өз қумьсы қасалоған қоспарь војьнса қыреді, әр бир кәмьнеске белгілі міндеттері бөлініп берілген, олардың тапсырысты қалай орындаоғаньн қараоғалар, кемсідігі болса өз ара сын ретінде кезекті қылыстарда айтыр, қөн көрсетіп отырамыз. Қалқоздың мәдениет қумьсын кәзірде қызу қолоға алып отырмаз.

Ең басты бир мәседе саватсыздықты қою қумьсы. Бул қонде барлық саватсыз қалқоз мүселерін оқувоға тартыр, оқытыр қатырмаз. Қалқозсылардың ісінде оқудың маңызына тьсынбей біріл-қарым келмеңсідіктері бар еді, онь тьсіндіріп айтыр, оқувоға салқын қараоғандарды кезінде тексеріп, тьгел қатынастыратын қылып отырмаз. Ал партияның саясы оқуны өзир қақы бет алыс пен қырып келе қатыр, айна 5 рет ьзбей болыр турады, оқытылмаймыз. Көрпін-іскідің кітабы. Бул оқуудаоғь болоған ьлкен кемістіктің бірі, по-явьт ріленумінің қортындаысы Zijnovijercilderдің тәңкеріске қарсы қылықтары туғалы савақ өтреді. Авданьмызда сыоғатын „Қызыл ту“ көетін саруалардың 50-60 пурсенти алып оқыды. Әріне, партия мектебіндегілер тегіс қазылып оқыды. Ал, обьлыс, өлке көзеттерін аз алдырмаз.

Бізде кемсідіктерімізде қоғ емес, мысалы: Мәдениет-тазалық қумьсы насар, серіктік мүселеріннің ісінде таза. қақы мәдениетті тұрувоға тырысатындары толыр қатыр, бірақ көрсіділігі әлі өздерінің ьї тұрмысын қақыртувоға, тазалық ден савьлқьн сақтавоға, мәденіі тұрмыс қурувоға мүмкіндіктері бола тұрсда салақ қарады. Әлі важаоғь қазақсылық, наданьдық, қараоғьылыққа салынатындар аз емес. Әжелдерді алатын болсақ олардың көбі кезінде серіктік қумьсына араласады, онан басқа вақыттarda әлі кьнге ьї тұрмысынан кьйбеңдер сыоға алмайды. Серіктіктің басқаруы, қоғам қумьстарына өте аз араласады, оқувоға да тез келмейді, белсінділігі кем. Бькіл авьл көлемінде 12 ақ әжел кәмьнес бар оларды тәйбілдер, бавлар-тьсіндіріп отьрса қандай қумьсықа болып ьнтасы кьсті, бірақ олардың арасында қумьсымыз насар. Біздің серіктікте балалар әсідігі (жәсіл) ұйымдастырды.

Ендігі бир кемістік, авьлмызда оқуы ьї, радіо, қулар, савьлқ ьїрмелері қоғ. Мүселеріміз осыларды тілеп, қумар болыр ақ отар. Осыған важапысты бізде кәмсамол ісі де насар, әйтпәсе, олар бул қөнінде көр көмек берген болар еді.

Seriktik icinde partýja uýmьnyň bedeli zor. Seriktik myceleri arasыnda qandaj ojana çumьsьmьz bolsьn, solardьn özderin qatьstьra otarьp çyrgizemiz. Partajanьn çalьp çьjnalystarь kəvi asьq bolsьp serik myceleri tygel qatьnasadь, eñbek majdanьnda-aldь kele çatqandar men artta çalьp kele çatqandardь, көpcilik tegis tapьp, özderi talqьlar, özderi aсojalar otьradь. Menimce çumьstь çaqсь istev, men partýja ykimet tapsьrojan mindetterdi orьndav, көpcilikti uýmdastьra vilyvge vajlanьstь. Sojan bar kьcti çumsavoja kerek.

Dostmaqul ulь

(Азыраь авдань, "Ассь-суv" seriktiginiň part-орьсь.)

Çumьs çospar men çyredi.

Ərijne, partýja көpcilik çumьsьnyň maңьzь zor ekeni эr bir көmynesimizge aьqьn nəse. Biraq əngime tek muьny maңьzьn ojana vilip qojuvda emes, sol çumьstь çyrgize vilyvde. Al, viz эz seriktigimizdegi partýja көpcilik çumьsьn qalaj çyrgizip çatьrmьz ne istedik? Bul çənde aьtarьmьz eñ əveli çumьsьmьzdьn эr bir vəlegine dejin çosparlavь, ərkim ne istejitini, aьna necə ret çьjьlsь volatьndьoь, ol çьjьlьstarda qandaj məseleler qaralatьndьoьn vəride kьni ilgeri ves savsaqtaj velgili. Osь men qatar, эr- çьjьnalystьmьzda isterimizdiň эr salalarьnyň qalaj vara çatqandьoь teserlip, aьqьndalyр otьradь. Budan soьoь isimizdiň bir tyri mədenij aсojartuv çumьsь. Tar vьjьloь çьloja dejin vizde savatsьz-dьqь çojuv çumьsь avьzoja da aьnvaj kelgen volatьn, kəzirdə bul iske cьndar, kirisip, өtken çьldьn өktəvir aьnvan bastar, var lьq mycelerimizdi mindetti tyrde oqьtьp çatьrmьz. Osь men qatar ortamьzda bir bastavьc mektevimiz var, bul mektepte oquv çasьnda-daoь balalarьmьz tygel qatьnasьp oьtьp çyr.

Budan soьoь mədenij-aсojartuv isiniň bir vəlegi, vaspa zəz kəzijti taratuv. Bul çənde de mycelerimiz tegisinen, yzvej qldьrьp otьradь. Bizde-partýja oquvь kьzden vermen aьna 5 ret bolsьp keledi. Oquv vaqьtьnda өtedi. Partýjanьn ustar-proсьramьn, 17-sijeз qavьlarьn өttik. Çana muьny men qatar, kezinde nəjəvir pilenyminiň qavьsьn, Zijnovijercilder qьlьqtarьn, Krajkom, Savnar-komьnyň mal saguvacsьloь tuvralь qavьsьn talqьlar otьrdьq.

Kemciligimiz çoq dep maqtanbajmiz, әsirese partýja oquvь vaqьtında өtken men sapa çaqьnda kemciligi var. Savaqьtь çaqьsь uoьььp, өз betimiz ven tereңdetip әkete almajmiz. Kej bir savaqьtardь tipti tysinbejde өtkize salamьz. Ekindiden oquvoja kerekti kitap quraldar çoq devge voladь. Barьnca көzetterden pajdalanamьz. Bizdiң çaj osь.

Bәjis ulь saqtaojan

Әr bir көмунес ygitcivolsьn

Kөмунес partýjasь әr қасанда sajasьj ygit çумьsьna yлken маңьz beredi. Sajasьj ygit қальң еңбекci vuқarasьn satsьjalizim tuvқьnda tәrvijelevdiң bir zor қuralь. Sajasьj ygit арқьль, partýja sözniңsara çolьn қальң еңбекciler çurtcььoььna tysindiredi. Sajasьj ygit арқьль, partýja mylijendegen еңбекcilerdi өз aйналасьna uььmdastььp' aldaoьj turojan ulь mindetterdi orьndav маjdanьna attandьradь, sajasьj ygit арқьль partýja қальң еңбекciler çurtcььoьь-ьotәrvijeler olardь tyрki maқsatьmьz-kөmynizim qoojamьn quruvvoja çумььp keledi. Onan қala berdi, sajasьj ygit арқьль partýja elmizdiң еңбекcilerin vilim men мәdenijetke сақььp keledi. Yjtkeni көsemimiz Lenin oььььmььnyң yjretyvi voььnca vilimsiz-mәdenijetsiz elde çana қараoьj, қat таььmajьn қальқ pen satsьjalizim quruv mymkin emes.

Alajda osьnca yлken маңьzь var sajasьj ygit çумьsь, Qazaqьstan көleminde, onьң icьnde Qazaqьstannьң avьь men qьstaoььnda, kuni vyginge cejin cьndap өris ala alojan çoq. Bir зьььra partýja uььmdarь vul çумьsti көrine көzge elemej keledi. Sonьң zaldarьnan, qazaq avььnda көpcilik sajasat çana мәdenijet çумьsь tert ajaoььnan birdej aqsap keledi. Qальң еңбекciler çurtcььoььnyң vilim men çalьь sajasьj sezimi oььdaoььdaj өrkender kete almadь. Munь soқьvoja tajaq ustatqandaj etip çaqьnda volьp өtken өkelik partýja көmijetiniң pilenymi ajқьn көsetti. Sajasьj ygit çумьsьn elemej çyrgenderiniң betin actь.

Sajasьj ygit çумьsьnyң aqsavьna eң aldь men partýja uььmdarь çayartь. Yjtkeni sajasьj ygit çумьsьnyң vasқaruvь, uььmdastььn çana onь mejlinee qьzдыruv partýja uььmьnyң бирден bir vorьcь. Sajasьj ygit çумьsь çolqja qoьььmaojan çerde, iste sapaь

bolmajdy. Qaj çerde sajasyj ygit cumьсь kem, көpcilik sajasat çana mædenijet cumьstarь nasar bolsa, sol çerde әr qacanda basqa iste nasar bolady. Öndiris çosparьn orьndavda olqьldьqta bolady. Mundaj çerde tap dьspandarьda qьjьmdajdy. Qolьnan kelgence bizdin cumьсьmьzoya kesirin tijgizyve tьrsacь. Mini sonьdьqtan sajasyj ygit cumьсьn endigi çerde bul kyjinde qaldьruvoja bolmajdy. Sajasyj ygit cumьсьn elmevcilikti çojьp, ygit cumьсьn qajta qurьp, çosjaroyь satьoja koteryv kerek. Partьja men ykimet aldьnda әlde-tavdaj-tavdaj iri mindetter tur. Bul mindetterdin biri qalьn әzбекьler çurteьlьojьn satsijьlijim qruvqьnda tьrvijelev, bul mindetti orьndavda ygit cumьсьnьn orьn mejlince zor. Solaj bolsa ygit cumьсьn osь mindetterdin tilegine qaraj sajkes irь qajta quruv kerek. Sajasyj ygit cumьсьn çyrgzyvdin çoldarь көp. Olaroya çatatьndar: çьjьlьbь, әngime çasav, leksiye oquv, davьstar gәziyt-çorьnal oqьp beruv, çeke әngime çasav, qavьroja gәzitrь çьjaruv. Taoyь vasqalar.

Bularдын varьlьojьn çergilikti çaqdajoja sajkestirip çyrgizyv ycin, bul cumьsqa partьja myceleri çalьplama belsendi tьrde qatьnasuv kerek. Kej bir kәmynester ygit cumьсьn çyrgьzyv partьja qьzmetkerlerinin mindeti, bizdin onda cumьсьmьz çoq dep ojlajdy. Mundaj pikir tipti durьs emes. Әr bir kәmynes qajda çyrsede ygtci vobьv tijs. Sonoyь çьldarda tap tuçpandьrь vizge qarьs kyre-sini әdisterin өзge retti. Endi olar partьja çolьna көrine көzge qarьs çьoja almajdy. Onьn orьnьna tьrli, kykige* sьqaq kelmes? özden byrkenip irtkisin salady. Biraq buojan көp kәmynester көnil bolmejdi. Tavanda olarдын vet perdesin acьp otьrmajdy. Kөp kәmynesister mundajlaroja soqqь beruv çьjьlьstьn mindeti dep ojlajdy. Mundaj pikirde negizinen qtata. Әr bir kәmynis, tek çana çьjьlьstarda emes, varьlьq çerde partьja çolьn qorojar, onь tysinikti til men qalьn vuqarajoya tysindire alatьn voluvь kerek. Tap dьspandarьnьn qьlьqtarьn acьp otьratьn voluvь kerek.

Qalqozьclar arasьnda çyrgiziletin ygit cumьсьnьn taçьrvьbь, qalqozьclar çurteьlьojьnьn көzirgi taңdaqoyь turьjan ulь mindetteri voluvь kerek. Yjtkeni ygit cumьсь partьja men ykimettin çyrgizip otьrojan sajasat çaruvacьlьq çaralarьnan qalqozьclaroja kerекti мәselelerdi көterip otьruv kerek. Çaqьnda ojana volьp өtken өlkelik partьja kәmijetinin ycinci pilenymi çuvьr aradaoyь qalqozьclar arasьnda talqьlnatьn мәselelerdin vastьlarьn belgiledi. Atar ajsa qalqozьclar arasьnda çyrgiziletin çьjnalyстар men әngimelerde:

“Qalqoz öndirisin nьojajtuv өsiruv men vajlanьstь мәselelerdin ystine keңes odaqьnьn sьrtьq çajь, otan qorojav isin

пәојайтув мәсеелери, келестер одаојь қалық сарувасыльојьлығи әсуви мен еңбекци буқараның турмыс қалиниң көтерилуви қайындаојь мәсеелер, партијаның улт саясаты мәсеелери, Қазақстанның өнерли кесибі мен авыл саруваыльојьы, оның ісінде мал сарувасыльојьы бурғыојьдан әри көтереуу мәсеелери әр дәјим қолоја алыһыр қапа тусиндилр отырысын, (пиленум)

Бул деректипти авыл кәмпунестери қатты ескертувлери керек. Мунь оғандав ең алды мен авыл кәмпунестерине қыктелиди. Үйткені авылдаојь ең биринци үгитци авыл кәмпунеси. Саясы үгит қумасы ким болса соньн қолына бериле бермејди. Пиленум қавысы војьыса үгитчилік қумасына, тап тарысында сынан өткен, толық қат билетін партија мүселери мен кәмсомолдар болувоја тийс.

Мунь мен қатар авылдағы қердеги партија ұйымдары маңыдағы бар ојьым кучин райдаланув керек. Үйткені кәзирги қалқозсылар егинди ојьым қолы мен егір, малды ојьым қолы өсиргиси келеди. Оны мен қават басқа ојьымнан қавар алојьсы келеди. Мәсалы: кун неге тутылады. Ажырпалан аспаноја қалај уцады. Одан қала берди кунделикти қер қузи қалы билгиси келеди. Мине сондықтан ақпарат, доқтар, еңснер, билім раз, саясы үзитчилердин лексикелерин үнени тыңдап турув керек.

Саясы үгит қумасындаојь үлкен қуралды бирі газет. Газет үгитчилердин биринци қардемгиси. Газет арқылы үгитци қалаң буқараоја қызықты үгит таратар отырады. Сондықтан әр бир үгитци алды мен өзи үзбей газет оқыр, қалы буқараны газет оқытувоја тәелдинр үзретув керек. Газет пен қатар қолоја алаты қумастың бирі китәп, таратув. Бұдан вулај қалқоздасқан сатсыжалды авылоја китәптар мол тарав керек. Бул исте "китәп қуртылыққа қеткізилсин," деген Ленин ұраны партија ұйымы мен үгитциге қолдана болувоја тийс.

Қақында қапа болыр өткен үлkelik партија кәмитетиниң үчинци пиленуми елимизди мәденијетти етувдиң, пұрақјирамин белгиледи. Бул пұрақјирамды ојьдаојьдај оғандавдың бир қолы-саясы үгит. Саясы үгит арқылы мүлјендеген еңбекци буқараның билimin белсендигин көтарип, оларды сатсыжалды қурлыстың саналы оқувсыларына айналыратымыз. Соләј болса авыл кәмпунестери ендіги қерде саясыл еңтиуимысын сындап қолоја алуыларь керек.

Partyanın təlim-təربijə cüməş çəninde.

(Leningrat qalabq partija kəmiyyəti pillənyminin 35-çəşləri 29-mart künğı qavlışınan).

Bu kıl partija cüməşın ne oşurlym çooşarə dəreçəge kəterəy, partijınə varlıq məcələrinin tənkeriscil qəraşıləşın çana kyrescəndigin arttırıv, partija uşmderəşın çəke vuvəndarında oş çajbaraqattıq, sılvrılıq ədettərđi tuzi mən çojıv ıcin vastavcş uşmdar, partyanın avdandıq kəmiyyətləri mən qalabq kəmiyyətləri partija məcələrinə Markistik-Lenindik təlim-təربijə verəy, əsirese partyanın tarıqın rəşəqtav çənindegı cüməstardş mıqtar kysejtıv kerek. Partyanın tarıqın avdara qarap, aqtara təksermėj, tereş yjrenvej Lenin-Stalin teorjasına çetilyvge volmajdı, onşsyz partjamızdın ıstimizdegı sajasatın tısinıvge, ajırıvıca volmajdı, onşsyz qandaj perde çamıloşan volsa da tap çavın vələsevəkse əskerelej almajdı.

Partjamızdın tarıqınəşın negizderin vilmejtin partyanın birde bir məcəsi volmav kerek. Əg bir vələsevək uşmdastırıvcsş eñ alda aldı mən partija tarıqın yjrenip sonş mən mıqtar qarıvılanıjan volıv kerek.

Munın ıcin partija tarıqın partija məcələrinə oşıv cüməşın, eñ aldı mən partija qazmetsilerin oşıv cüməşın, partjamızdın tarıqında oş partija oş qarsş çikterdin vərinde çana olardın qaj qajssşın volsa da, olardın partija çolş mən kyresıv ədisterin, olardın sonda oş təsilderin, onanda gerı partjamızdın partija oş qarsş çikter mən kyreskendegı ədisteri mən təsilderin, bul çikterdi çəşip, çer mən çeksen etıvge mımkindik bergən ədister mən təsildərđi yjretıv cüməşın çooşarə satıca kəterəy kerek. Partyanın məcələri: partyanın kədəltər mən, eserler mən, məcəsevəktər mən, anarqıjacıldar mən qalaj kyreskendigin çana qalaj çəşgendigin oşana vilip qojmasşın, sonın ısinə partyanın trotiskijcıldar mən, „demokratş sentralıster mən“, oşşıl, ukılonsıldar mən, oşşıl-solşıl azoşındar mən, zınovijircıldar mən partjamızdın tarıqında vırınıca-sonıca volşp kərmegen əzinin vədəsi mən eki çuzdilik istegen, tənkeriske qarsş terrordın torına çırtaloşan vol tor pen qalaj kyresip çəşgendigin viletin volşın.

Partyanın tarıqın rəşəqtavında partija tarıqınəşın əktəbirdeñ kejiñgi dövirine erəkse kəşil vəlinıvi kerek.

Lenin kәmynes partıjasınñ varlıq қумьсын „қоқароқ оқьм-ның 4 қьлдьқ оқувь“ мен саьстыра келір ылај дејді:

„Eger көris рен запассақ, онда өткен қасьрдың 70-қьлдан bastap 1903-қьлоја сејін, қальқсьлдьқтың, satsьjal-demakirattьқтың қана II-entirnatсанaldьң алојасқь bastavьc дөvirinen вөл-sevijzimге авьсқан дәvir birinci көris voldь. Bul birinci көris.

Ekinci көris, 1903-қьлдан 1917-қьлоја сејін, bul eki arada төңkeriske сьндар дајьндальндь, 1905-қьлојь төңkerestің birinci тәқirijvesi voldь. Ysinci көris 1917-қьлдан 1921-қьлоја сејін, bul tert қьл маңыз қасьннан алојасқь 40 қьлдан artьq“.

(Сьојармалар қьйнаоқь, 26 том 409-бет).

Partıjамьздьң тарьјқьн рьсьқтагда кьrdeli кемcilikter vольр отьројан, сеvevi-kөvinecә мәdenijet-nasьјqat вөlimderiaің nasьјqat қумьсын қьргizetin қьzmetciler мен қумьстың nasar istegendiginen вольр отьр. Bir сьрьга уьмдар да nasьјqatсьлардь taloјар aluvoја қelkiikti көңil вөlinvejdi, olarдың қумьсына көmek, vaқьlav қe-timsiz.

Nasьјqatсьлароја көmek берув қана olarдың вилиmin көterув isinde маңыздь отьн вольр отьројан semьнарладьң (nasьјqatсьлар mektepterniң) қумьсында көр iri кемcilikter var, semьnalarda vaқьttьң көvin көvinecә nasьјqatсьлар, semьнардың қetekcisi қa-saојан kezекti оқуylarдың қосparьн көcirip aluv мен өtkizedi; yjirmeniң kezекti оқувьның мәseleri қetkiliksiz talqьlanadь, Lenin мен Stalinniң сьојармаларь өte az қoldanьladь, оқуvдың әdisine қetkilikti көңil вөlinvejdi, қergilikti matьрьjaldar az қoldanьladь қана таојь-таојьлар.

I. Partıja тарьјқьн yjrenув isin уьмдаstruv қанғ әојан бас-сьльқ өtyv. Avdandьқ partıja көmijtelteri мен partıja көmijtelteri partıja тарьјқьн рьсьқтавоја ең aldь мен partıja қьzmetcilerin қatьстыруv керек, nasьјqatсьлардь қaқьлар таңдар aluv керек, partıja тарьјқьнның өзін рьсьқтаvdь тексерув isin қoloја қојув керек, оқьтув қумьсы partıjальқ қасьннан tavandь терьjальқ дә-recesi қоојарь volувьн қамьтув керек.

Mәdenijet қана Leninijimdi nasьјqattajтьн вөlimder partıja-ның тарьјқьн рьсьқтавоја вscьльқ өtyv қәinдеgi қумьсын қajta қuruvларь керек. Partıjanьң қalальқ көmijteliniң мәdenijet-nasьј-qat вөlimi мен avdandьқ көmijtelteriniң маңыздь mindeti Partıja оқувьның вьсьлојан nasьјqatсь-уьмдастыруvьларьнан мәdenijet-na-сьјqat вөliminiң төңeregine вelsendi қьzmetciler уьмдастыруv vола-дь, bular partıja тарьјқьн рьсьқtajтьн partıja вelsendileriniң yjirmele-rine дурыс вascьльқ өtyv isin уьмдастыруvoја tiјis, nasьјqatсьлар semьнарьна. partıja оқувь yjlerine, partıja көvijnetterine қetekci

zəhmətçilərin, partiya təşkilatının rəhbərlik etdiyi Leninizmin məsələləri çərçivəsində davam etdirilməli olan işlərə baxılmalıdır. Partiya oqruvunun təməli olaraq cümələrinin cüməsi təşkilatıdır.

2. Partiya qurumları ilə yanaşı partyanın bütün müxtəlif hissələrində partiya təşkilatının rəhbərlik etdiyi, Qalalar partiya komitəsinin rəhbərlik etdiyi partiya qurumlarının əldə etdiyi vəsaitlərin içində partyanın təşkilatının yığıncaqlarında partiya qurumlarının, qalalar, avdandlar, zavıtlar partiya komitətlərinin qatılımları, seçmə partiya qurumlarının cüməsi partiya təşkilatının qurumlarının qatılımlarında etyü mindətin qoyması. Onun üçün vacibdir partiya qurumlarına əlavə yığıncaqların sayını kəmətlə artırmaq, partyanın təşkilatını cümə rəhbərlik etdiyi qurumların üçün konsultasiya qurumlarıdır.

Sonunla yanaşı birgə partiya qurumlarının kindik yığıncaqlarında partiya qurumları, qurumların qurumları məsələləri çərçivəsində, çərçivə qurumları cüməsi çərçivə siyasətlərinin məsələləri çərçivəsində kəmətlər qurur, olardı uluqlarıdır. Bütün kəmətlərin qurumları partiya qurumları üçün özünə tələp məsələləri çərçivəsində konsultasiyalar qurumlarıdır.

Partiya qurumları partiya təşkilatının rəhbərlik etdiyi isə partyanın bütün müxtəlif hissələrində kəmətlərlə qatılımların özünə mindətin etyü kəmətlər. Müxtəlif üçün partiya təşkilatının rəhbərlik etdiyi yığıncaqların sayını artırmaq da kəmətlər qoyması, bir tərəfdən kəmətlər qurumlarında partyanın təşkilatının bir neçə təşkilatlar otkizmə kəmətlər, bütün yığıncaqlar da cümə təşkilatları da cümə bilim verilməsi, təşkilat yığıncaqları ilə məkətlərdə oqruv çərçivəsində partiya qurumlarında qatılımlar qurumlarıdır.

Partyanın bütün müxtəlif hissələrində, içində partiya qurumlarının partiya təşkilatının rəhbərlik etdiyi vasitələrlə ete otkizmə, partiya qurumları ilə ijdijəlik təlim-tərbiyə cüməsində təşkilat rəhbərlik etdiyi elementlərin qatılımları ilə yanaşı da bütün kəmətlər qurumlarıdır. Partiya qurumlarına bəhsə təşkilat verilməsi isə təşkilat əsas məqsətlə cümətlə bir bəhsəliklə salımlar qol verilməsi kəmətlər, partyanın təşkilatının rəhbərlik etdiyi cümətlə partyanın yığıncaqlarında ekpində mindətlərin qol yığıncaqları, ikinci qatılımlar, vasitələrlə partiya qurumlarına "təşkilat" qoyması, vacibdir təşkilat əsas qatılımlar qol verilməsi kəmətlər. Partyanın təşkilatının rəhbərlik etdiyi yığıncaqlarda partyanın yığıncaqlarında siyasətlərin təşkilat verilməsi otkizmə kəmətlər.

Partiya qurumları cümə olardı vasitələrlə kəmətlər əsasında partiya təşkilatının rəhbərlik etdiyi isə kəmətlər təşkilatından təşkilat.

Avdandlar partiya komitətləri ilə yanaşı partyanın bütün müxtəlif hissələrində kəmətlər oqruvunun qurumlarında təşkilat vasitələrlə verilməsi.

ge tıfıs, kamsamol qızmetçilerini partya tarıqın qalaj rısqı-
fajtındıqın tekserip, otıruvoja tıfıs, partyanın proletarjat dek-
detuvrasının qenıvi ycin kyresyvdegi asa maqzde kezeñderi tuv-
ralı kamsamoldar ycin partya oñmdarının vascı qızmetçilerine
vajandamalar qasatıp turuv kerek...

3. Nasıqatçılardı irikter aluv qana olardıñ arasıñda qum-
ruş tuvralı. Partya tarıqın rısqıtavdı durıs qolqa qojuv ycin
teorija qaoynan savatı, partyalıq qaoynan tazandı nasıqatçı-
nın ornı asa zor...

Partya tarıqın oqıtatın yjirmelerge qetekci volatın nasıq-
atçılardıñ vėrin de avdandıq partya kəmiyeti bekityvi kerek.

Nasıqatçıoja kəmek veretin negizgi qural semınar voluv
kerek, vıl semınarlardıñ qumruş Markisizim men Leninizimniñ
negizin saloan adamdardıñ sojarmaların voynca qana partya-
nın asa maqzde qavıları voynca yjirme oquvının ər bir taqı-
tının qattav voluv kerek. Semınarlardıñ qetekçilerin qana da
partya kəmiyyəterinin vascı qumruşan vosatılolan mədəniyyət-na-
sıqat qızmetçilerin qalalıq partya kəmiyeti bekityvi kerek...

Öziniñ negizgi qumruşınıñ ystine nasıqatçılıq qumruşın at-
qaratın qoldastarqa yjirmelerdegi savatına dajarlanuv ycin 6 kün-
niñ icinde keminde eki kecin vascı qumruşan vosatuv kerek.

Piləniñ ər bir nasıqatçıdan partyanın oqıan tapırojan ar-
daqtı qavartı mindetin vəlcevekce atqaruvdı öziniñ teorjalıq
doreçesin kəteriv qolında tınoylıqtı qumruş istevdi Markistin -
Engilistin -Leninin, Stalının sojarmaların tereñ qattavdı talap
etedi, partyanın nasıqat isinde at ysti, qenil-qelpi avırdıñ ysti
men, -qenildin ası men ketiv sıjaqtı ədetli qojuvdı talap etedi...

Qalkooskij

Ekpindi qalqozsylardyn ölkelik syletine ne men kelyv kerek.

Ekpindi qalqozsylardyn 2-Ölkelik syleti Almaty qalasında 1-uyinde bolady. Bul ardaqta adamdardyn syleti Qazaqystannyn avyl saruvacsylarında qana tavystardy, qana çetiskendikterdi koresedi. Qazir qaj oblystymyzda bolsyn egis çospary dender oryndalyp otyr. Almaty, On tystik oblystarda egisti salyp ajaqtavoja ajnaldy. Bul egisterin erte, eri sapaly etip oryndap çyqqan avdandarda aldnyq qatar da kele çatqan ylgili qalqozdar, maqtavly ekpindilerde az emes. Olar özini Ölkelik syletine dajarlanyp mandat aluvoja asyovda.

Sylette, 1110 delegat, egis majdanında qaj çenip çyqqandyq, qandaj çetistikterge ije boloyandyq ortaq salmaq.

Sondyqtan syletke keletinderdi vëri de qalqoz egisin, qolmen salyp kelgen çyn ekpindiler boluv kerek. Ölkelik partija këmijetini vurasynyn sylet tuvraly qavlysında, syletke kim kele alatynyn, qandaj qalqozdar delegat sajlavoja çaqys barlyqyn asyq aytady:

“Tek, Ölkelik partija këmijetini belgilegen vaqyta kekten egisin sapaly etip oryndaqan; qalqoz, taraktar birijgädilerinde, qos vasında mädenij açartuv körçilikçumys taryn çaqys tyanaqta etip çoloja qoja bilgen çene kelik maldarın, esirese attarın çydetpej çaqys kyji men egisti ajaqtap çyqqan qalqozdar qana ekpindi qalqozsylardyn Qazaqystan Ölkelik 2-syletine delegat sajlaj alady”.

Sonyn usin avdandarda, qalqozlarda syletke en mandaj ald ekpindilerdi sajlap çiveryvdi sajasy maңыз kyci navqanoja ajnaldyruv kerek. Delegat sajlav çynalystarında egistin qortyndysy keñ talqylana otyryp myna maselege qatty köñil boluv kerek: Stalindik qalqoz ustavy vylqy egis ystinde qalaj talqylanyp qalaj iske asqanyn, ustap qalqozsylarqa, qalqoz çumysyna qandaj

çana çiger tuvdyrojanyn; asyr aytar, ol çondegı təcirijveni qorutur, syletke varuvoja usynojan ekrindini varlyq çaqonan alar qarav kerek; ekrindi tek rylanyn artıq orındav men ekrindi vola qojmajdy; ol qalqozdyñ qoçamdyq mylkin saqtav ycin, qalqoz malyn, qalqoz keliklerin kytyv ycin, qalqozda medenijet çumbyyn çoloja qojuv ycin, əsirese öziniñ savatsyzdyğyn çojur çaqsy medenij turmys quruv ycin qalaj kyreskendigi, osylar çoninde qandaj belsendilik kersetkendigi, ne istegendikteri taqy sol sekildi qalqoz icindegi vasty çumbystardı qalaj orındasqandyqtar tygel qaraluv kerek. Solar çoninen de tygel syn verilyvi kerek. Osy çumbystarda öziniñ belsendiligin, erligin iskerligin kersetken, qalqoz endirisinde rylanyn artıqy men orındar mañdaj aldy eñ maqtavly ekrindi sanalojan qalqozsılardan syletke saılanuv kerek.

Qalqozsılardy kökten egisine kyni vuryn çaqsy dajyndata bilgen, çumby birijgädilerin tertipli tynaqty etip uymdastyrojan, çumby maldarın çaqsy vaptar kytken; tuqymdy elep dərilep sorttar dajarlojan agyronomdyq teqnijenin ereçelerine səkes çer əndevin çyrgizgen qalqozdardyn vastıqy ekrindi vastıq sanalady. Ykimet taqajyndajojan vaqıtta egisin orındar çyqqan, qalqozsılardyn avıl çaruvacılary ərtelinin çana ustavyn çaqsy bilgen çəne ony is çyzine asyrojan satsyjaldıq çarbyty ekrindi sözde çana emes iste kycejtken qalqozda varlyq çumbyty ekrindi tyrde çyrgizip, çəne medenij qyzymetterdi çaqsy çoloja qoja alojan qalqozdar, ony vastıqy, ony qalqozsılar aldyqy qatardaqylar sanalady.

Qaramaqyndaqy adamlar çumby normbyn bes savsaqyndaj bilgen, ər-bir qalqozsıya kelik, sajmandardı kytip, uqırtı etip ustav ycin çəke çavapkerligine tapsırtı bergen birijgadir; eñbekti durys uymdastırtı durys esevin çyrgizgen birijgadir, Satsyjaldıq çarbyda ekrindi tyrde aralasyr, eñbek normbyn artıqy men orındar, çumbyty eñ kyrdeli sarasyn kersete alojan birigadiler mañdaj aldy ekrindi birigadir delinedi.

Tyraktırsy, qalqozsy, çəne qalqozsy əjelder Ölkelik syletke mandat aluv ycin qalqozdaqy çumbyty eñ çaqsy ylgilerin kersete vilsin; tyraktır mañyn ynemdep ustap, bykil egis vaqynda tyraktır normbyn asyra orındaj vilse, at, əgizderdi çaqsy kytip çydetip çadatraj, soqa, tyrmaqa, çəge vilse; çerdı ajyrojanda vos çer qaldırma; bir kelki, tegister çyrtı voranalı tyqym sebe vilse; çumbyda varmaj qaluvılyq, vasqarma, ne birijgädilerin tilin almajyn tertipsizdikterdi ee bir istemese; tyraktır, kelikterdin çumbyssyz qarap qaluvyn bytindej çojatyn volsa; öziniñ eñbek normbyn yzve; asyra orındar kele çalsa ondaj adamlardy nege

ekpindi dejmiz? Bularda bygingi egis mājdanьnьnь alpьnьqь qatarьnda kele çatqan vas ekpindiler, syletke osьlardan sajanuv kerek.

Kəmbajьncьlar, meqanijker, mal permisi vastьqtarь taqь vasqalarьna da qojarьdaqьdaј tilekter, carttar qojьladь.

Syletti, eki məsele qaraladь, birevi qalqozdьnь qana ustavь tuvralь, ekinisi kəkem egisiniң qortьndьsbь tuvralь. Bul eki məselede bir birine vajlanьsbь, qalqozdarьmьzdьnь varьbьq saladaqь qumьstarьnь qarajьdь. Tavьstarьnь, qetistikterin onь men birge kemcilikterinde tygel ortaqьa saladь. Ekpindiler oz qalqozьnьnь, oz birijgədisinьnь, oz permisiniң isterin seјleјdi. Oz ustavь tuvralь seјleјdi, mine soqьan kelyvciler de ylken dajьrlьbьq pen kelyv kerek.

Qazaqьstan qalqozcalarь, eziniң Əlkelik syletinen ylken qemis kytedi, ondaqь kəterilgen məselelerdi, ondaqь kəterilgen urandь erteqi kyni vulqьtraј iske asьruvoјa qulcьnьp dajar turuv kerek.

Arьq qьzь Naqьjma

Qalqozcь əjelderdiң velsendiligi artьsn.

1918-qьleqьvakci əjelderdiң I-nci sijezinde dənicran kəsem Lenin coldas vьlaj degen volatьn: „Osь kunge dejin əjelder ocaq vasьnьnь, yј icniң caruvasьnda qana volьp keldi, sondaqьtan əjelder kyn esevinde sanalьp keldi, əjelderdi bul qalьrtan qaloјьz-aq satsьja-lizim qutqara aladь, usaq vьtьraңqь caruvacьlьqtan uјьmdasqan iri caruvacьlьbьqqa kəckende qana əjelder kynđikten qutьlp teңdik aladь.“

Kəmynes partьjasьnьnь kəsemi Lenin coldas, əjelder teңdigi məselesin, qumьskerlerdiң təңkeristik kyresiniң negizgi bir məselesi qatarьnda, qьjьn kelgen qur zaң qolь men emes yј turmьsbь, caruvacьlьbь qyzinde tolьq teңdikke qetkizyv məselesinde qojьqan. Əjelderdi ykimet vijlev qumьsbьna qatьstьruv qana mdenijetin, oquv, bilim sajasьj-sezimin kəteryv məselesin qojьqan.

Lenin coldastьnь qojьqan bul mindetteri az qьl icinde iske asьp otьr. I-ves qьldьqtьnь icinde keqes odaqьnьnь caruvacьlьbь satsьjalьbьq negizge kəcip, iri teqniјkeli ondiris quralьp, vьtьraңqь qara caruvalar qalqozoјa uјьmdastь.

Satsьjaldbьq qurьbsьqa kәcuyw çәninde eñ çьjьn mәsele osь w-
tьrañqь caruwasьbьqть uьmdastьruv edi, ol çьjьn mәsele cecildi,
qara caruvalar uьmdasqan caruwanьñ әri әnimdi, әri rajdaly eke-
line kәzi çetti. Qalqoz qurьbsь çaңa bastalojan kezde qalqoz rajda-
sьn tysinwej uьmdasuvõja qarсь wolojan әjelderde osь kyni tysinir,
qalqoz qurьbsьna welsene qatьnasьp oтьr. Qalqoz caruwasьbьõjьnьñ,
qalqoz turьmsьnьñ mьqть bir tiregi sanalьp oтьr.

Leninniñ siltegen çoly is çyzinde aьqьndalьp, keңes oдаõjьnьñ
negizgi zaңь wõjьnca berilgen teñdik, әjelderdi zaң çyzinde erkek
pen qatar teñelyv, әjeldiñ eñbegin qarõjav, wala tәrbijesi çәninde
qamsьzdandьruv, qazaq әjelderin mal õrьna ustap, qalyñ mal
alьp, qatьn ystine satuv sekildi eski çurьp әdeterdi qurtuv çәnin-
degi teñdik mәseleleri kәzirgi satsьjaldbьq õmirди çasav ystinde,
eski kәpijtaldbьq dьnijeriñ tamьrьna walta çavuv ystinde is çyzine
asьp oтьr, asьruvdamьz.

Bajlar ykimeti, wajсьl partьjalar әjelder teñdigi mәselesin qur-
õjaq, mьçьñ çõj sәzwen õjana aьtьp, әwекcilerди aldap keledi, waj-
lar ykimeti çõõjalmaь, pьroletarьjat ystemdigi ornamaь, сьn teñdikke
çetyv çõõ ekendigi wizdiñ keңester oдаõjьnьñ caruwasьbьq majda-
pьndaõjь õraсан tawьstarь dәledep oтьr. Çaloьzaq pьroleterьjat
teñkerisi satsьjaldbьq qurьbsь eñbekci әjelderди toльq teñdikke çet-
kizedi. Osь kynde wul dawьsьz mәsele ekeni wьkil çer çyzine mә-
lim woldь.

Birnei oдаõqтьq ekrindi qalqozcьлар sijezinde Stalin çoldas:
„qalqozda әjelder zor kyc, wizdiñ mindetimiz ol kycti iske asьruv
kerек“ dese, Stalin çoldastьñ wasьbьõjь arqasьnda qalqoz qurьbsь
õsip qalqozder wәcewektik qalqoz wolьp, qalqozcьлар awqattь
turьmsьqa qoly çetip oтьr. Qalqozcь әjelder eñbek istep, erkekter
men qatar eñbek kynin alьp oтьr. Õzine kerекti kljim-kecek, wдыs-
ajaq, kerек-çaraqtьñ wәrinde õzi tawьp, õz erki әzine tijip oтьr,
ekrindi qalqozcь әjelder sijezderge warьp, Stalin, Molotьp sekili
di kәsemder men qatar oтьrьp, qalqoz turьmsьn wudanda kәr-
ilgeriletьv mәselesin talqьladь, kecegi çalсь kьñ әjel, kedejdiñ
malсьnьñ „nadar“ әjelderi, wьginiñ kyni satsьjaldbьq qurьbsьtьn
sanalь azamatь woldь, wul әjelderdiñ sijezdegi sәjlegen quwanьcьtь,
çigeri sәzderi satsьjaldbьq eñbek çarьsьna, әjelder qatьnasьn wu-
dan da kәri molajtadь, ykimet wilev çumьsьnda mektepterde
satsьjaldbьq qurьbsьtьñ әr salasьnda әjelder qatьnasь õsedi. Keңesi-
ter oдаõjьnьñ satsьjaldbьq awьlcaruwasьbьõjь õskeniñ ylken wivelgtь.
qalqozcьлар awqattь, mәdenijetti turьmsьqa çetyvge сьndapwet aldь

Stalin çoldastьñ usьnьsь wõjьnca qawьldanojan awьlcaruwa-
сьbьõjь әrteliñ ylgi ustawьnda: „qalqozcь әjelder wosanardan bir-

aj vurъn, çana vosanojannan kejin bir çumъstan vosatuv kerek, bul eki ajda olardъn ezderiniъ ortaca eъvek kыnderiniъ çartъsъn daј mөлcerdegi eъvek kыnderi saqtalsъn“ deјdi. Eјelder tuvralъ aјtqan ustaptъn bul pynkiti qalqozcъ eјelderdiъ belsendiligin iske çigerin mejlince өsirip oтыr. Qalqoz turmъsъ, qalqoz өmiri oјna cыn vaçыt, cыn teңdikke çetkizetin tuvra çol ekenine kezdrі çetip oтыr. Qalqozcъ eјelder endi çumъs istep çana qojmajdъ, мәdenijetti turmъs quradъ, dem alъp тынъojadъ.

Qalqozcъ eјelderdiъ bul ylken tabъsъ, bul tabъsqa keңes ykimeti arçasъnda çana çetip oтыrmъz. Ötken 2-3 çыldarda balalar tәрbijelejtin jәsti (vesik yji) balalar alaңъ, savat acuv mektepteri öte çetkiliksiz volъp kelse, endi bul çumъstarda keңinen çolça qojylatъn boldъ. Çana ustap, әrtel myceleriniъ мәdenij vilimi dә-recesin көterip oтыruv ycin көzet, kitap, radъjo, kijnolar uјmдastърыlsъn, qulъp, kitap çanala acъlsъn, monca salъnsъn, çac taraz balalar alaңъn, vesik yjlerin racsъn dep oтыr.

Bajlar ykimetinde çыl sәnar, kыn sәnar eъvekci eјelderdiъ turmъsъn pacarlap, actаq, çalaңactъqqa ucъrap, ças balalar turmъs qъsъmъna cъdaј almaј erteңdi kec өlip, qъrтылъp çatsa; keңester oдаoјnъnda eјelder vaçыttъ мәdenijetti turmъsqa qolъ çetip, өmiri gyldenyvde.

Çana ustap voјnca qalqoz çumъsъn çandandъrъp, мәdenijetti turmъsqa qalaj çыldam çetyv qalqozcъlarça, әsirese qalqozcъ eјelderге zor mindetter artadъ. Caruvanъn өnimin molajтыp, мәdenijetti turmъs çasavъmъz kerek, savatsъzдыoјn çojъp, vilimin artтыръp, kelecек ças vuvъn çetkinçekterге көmynestik tәрbije беруу çumъsъn aldъ men eјelderге mindetti.

Tырli mektep, oçuv oқындаръna çol acъq, eјelderde oçыpta çatъp, eјelderdiъ belsendiligi өsti, әjtken men әlide volsa eјelder arasъnda savatsъzdar көp, orta çoçarојъ dәreçeli mektepterde eјelder öte az. Qalqozcъ eјelderdiъ kevi әli kыnge bir çaoјnъn өnimsiz yj caruvasъnъn cъoja almasa, екinci çaoјnъn ças balalarъn durъs tәрbijelej almaј oтыroјandarъ көp, qalqoz eјelderinde endi varтыq mymkindik var, turmъsъn qalaj etip çaqcъ quramъn dese de, qalqozдыn qandaj çana çumъsъna aralasamъn dese de tәлbә erikti, olardъn qolъn ec kim qaqrajdъ. Osъ vaçыtqa deјix eјelder qalqozдыn çana çumъsъna көvirek qatnasъp, vasqaruv çumъsъna aralasraj keldi. Keј bir qalqozдыn vasqaruv çumъsъnda çyrgen eјelderiniъ көviniъ vilimi çoq. Qalqozcъ eјelderdi көzirgi kыni ne oçыrtъn oçuv vilim көteryvge, savatъn acuvoja tijisti çaoјdaj tuvојъzuv kerek. Savat acuv mektepterin molajтыp, kitap çana radъjo, balalar yjin көvirek uјmdestъruv kerek. Bul çumъs-

taraja aldъ men vələndi tyrde əjelder əzderi vas volъp kirisuv kerek. Syjtip, vilimin-vələndiligin arttırta otырр qalqozdъ vasqaruv vıjlav cımьььnada aralasıyn volььь.

Stalin, çoldas 17-partıya sıjezinde əjelder tuvralъ vьlaj degen: „Əjelder vizdin elimizdegi qalьqtъь çartььь, əjelder eņvektiņ y-lken ərmıjesi, olar vizdin, balalarьmьzdъ, vizdin kelecек tegi çetkin-cikterimizdi vizdin kelecegimizdi tərvijelejdı. Mine osь severti viz eņvekcilerdin bul y-lken ərmıjesi qaraņojььqta, nadьndьqta qaldьььp otьra almajmьz. mine osь severti viz eņvekcı əjelderdin əsip kele çatqan əlevmettik vələndiligin, olardьn vasçь orьndar-qa çoçarlavьn, vizdin mədenıjettigimizdin əsyvinin kymənsiz belgisi dep qarap, quttьqtavьmьz kerek.“

Biz endigi çerde tap qьraojьn kycejte otьььp, partьjamьzoja qarçь çьqqan çavlaroja aıanvaj soçqь verejik, iri çetistikke vastajtьn Stalin vastaojan kəmynes partьjasььnı aınalasıyna uıjmdasajьq, eņvekcı əjelder teņdigi məselesin budanda kəre çoçarь satьoja çetkizejik.

A. Vəjseməaj ulь.

(Eņvekcı-qazaq avdanьndaqь „çana talap“ qalqozь mektevinin muçalimi)

Egisti qalaj orьndar çьqtьq.

Bizdin „çana-talap“ qalqoz Tyrgen MTS-ьna qarajdъ, ər qonьstanoojan caruvacьььq çaoььnanьoçajoojan irgeli qalqozdьn. biri. Qalqoz 92 yjden quraloojan, cımььsqa çarajtьn 183 çanь var 70 ke tarta kəlik kyçi de var.

Kəktəm egisin oçdaoььdaj çaqçь orьndar çьoçuv ycin aldьn ala dajarььqtb 3 aj vurьn çyrgizdik. Barььq soqa-sajmandar 2 aj vurьn remottalьp, egiske saçadaaj saj volъp turojan. Tuqьmььq əz astьoçьmьzdъ ykimettin çaqçь sorttb tuqьmdarьna ajьr vastar al-dьa. Kəlikterdi egiske çəoçaroojan 20 kьn qaloçanda mylde minyvdi toçtatьp, varььq çaqçь sapalь çəp-çemderin verip, məpelep kytip turdьq. Qaj bir at, qaj bir əgiz volььn mejlince açarь, ən semizi kyji, kəvi oçnaqtb salьp turdь. Onь men birge kəlikterdin qamь; sajmanь, vas, çьp çarma, qostьn kerek cımььstarь, eņ ajaoь qam-çəoja dejin çənder, dajar qьldьq. Ər bir qalqozçь egiske dajarььq cımьььna əzderi vilek tyrip, vələne kiristi.

Egis çosparı 405 gektir edi, onıñ 113 gektiri kyz ajdap tastağan zıp bolatuğan. Martın 25- i künı eki öndiris birijgädisi egiske cıqtı, alıjacıq 5 kındikte 6 soqa, 8 tırma cımsı istep, 35 gektir çer çırtıp, 72 gektir çerge tuqım sevildi. Orta esep pen er soqasınñ norması 0, 65 gektirde, tırmaniki 2 gektir; biraq keñ bir ekpindi soqasılar elgi orta norması artıoı men asırıp orındap otırdı. Mıysalı: soqası Çандынај ulı 8 at pen künine 1,30 gektir çer tysirip otırdı. Tezekvaј ulı 1, 34, Nyjazbek, Maqamvet uldarı 1, 25 ten tysirdi. Soqasınñ eñ ajaıı 1, 04 gektirden 1, 15 ke deñin orındap otırdı. Sol sekildi tırmasılarda öz deriniñ kındik normasın asırıp orındap otırdı. Mıysalı: Bajzaq ulı 2, 51 gektir, Osran qızı 2,50, Qaracolaq qızı 2, 55 gektirge deñin orındadı. Syjtıp eki birijgädi de bes kındik çospardı artıoıncı orındap cıqtı. 2-vestikte 160 gektir tırmalav çosparı 200 eñip otındadı. At kōlik pen birge MTS tıñ 4 traktör 2-vestikten bastap cımsıqa kirisip, cımsı bir çaoınan aparıp çarıp istep otırdı. Biraq traktörlerdñ majı tavıslar qaluv, taıı sol sıjaqtı sebepter men toqtap turoğan vaqıttar da boldı. Onđaj vaqıttarda basqa at kōliklerden taıı da bir nece soqa uımdastırıp çiverip, kün-tyn demeј istep, traktör cımsına olqılıq kelmeјtindeј qıldıq, Egisti qalajda 10-әpirelde salıp çojaımız degen senimdi mıqtap alıp, varlıq qalqozcılar, ekpindiler cımsıqa çarıp sala qıymıdadı.

Egisti 10-әpirelde artıoı men orındap cıqtıq. MTS pen çasasқан cart војınca 260 gektir çer ajdap, 100 gektir çerge tuqım sevir vermek edi, biraq olardñ özderi egiske künı birin çaqı dajarlana almavı sebepti cartın tygel orındaj almadı. 190 gektir çer çırtıp, 31 gektir çerge tuqım sevir verdi. Basqa rılandı qalqozcılardñ özderi ekpindilikti qızdırıp, qarqındı kucejtyv arqasında orındadı. Varlıq egisimizdi 14 kün icinde salıp boldıq, әpireldiñ 1-2 күnderi çarıp bolojandıqtan cımsıqa cıqpadıq.

Egis basındaoı kōrcilik isimiz.

Egiske çojaı alında әrtediñ Stalindik çana ustavı qalqozcılar arasında 4 ret talqılandı, ustaptı talqılağan vaqıttardı avıldaoı çeke çaruvalarda qatıstarıldı, çana ustap çaloız qalqozcılaroı çana emes, çeke çaruvalaroı da meјilince unaoıandıoı sol emes pe, 22 çeke çaruva бирден qalqozcıa kirdi bәri de qalqoz turması eñ qızıqtı, eñ pajdalı, eñ unamdı tıymdı turması eken, edi oıan kezimiz cın çetti degenди ajttı, ustaptı eñ saluv kezinde eñbekti uımdastırıp, eñбек тәrtibin kucejtyv,

istegenine qaraj eñvegin çazuv çajında oñ ruykitterin vygingi egiste naqtı iske asyramyz, çumbyşmyzenñ pyrogyma etemiz dedi. Kasında da vıylojy egistegi eñ uymdastıruv çumbyş, tərıvı çana ıstar voynca çyrdı.

Egis vasynda virijgädilerde ökelik partıya kəmiytetiniñ 111-pilen ym qavlyş keñinen 2- ret talqylanır ötti. Sonıñ negiznde bir nese naqtıly usynıstar alındı. Mıny men birge Qazaqstan çaruvasylojyn örkendetyv tuvralı ortalıq ykimetiniñ qavlyşında talqylar öttik qalqozcylardıñ vərı de surav qojır, özderiniñ volır pikirini aytır, çaqıy tıyındırdı.

Egis vasynda 4 qızıl vırıç uymdasır, oñan çavartı etip 4 kamsamol völdik, olar çumbyşn çyrgizir, kərekti kezet-kıtar, çornaldar men çamsız etip ötyrdı. 4 çerden qızıl-qara taqta uymdastırır, kyndelik çumbyşta oñ ekpindi çalqavlardı əjgiler çazır ötyramyz. 2 kynde bir çyotıly qavıroja kəzetimiz var edi, onı vaoj men çyotırır turdıq. Qavıroja kəzetine virijgädilerdegi qat viletin qalqozcylar, kəmsamol kemynester tygel qatıstırılır vərı de kyndelik çumbyş çajında çazır turdı, çöke tuv men qızıl tuv eki virijgädi ortasynda völdı. Qızıl tıvoja eki çaoj da talastı. Talasuv men eki çaojnynda qarqıly ösir, kyn sajn çana çiger men çumbyş istedi. Virijgädi men virijgädi, çana çöke qalqozcylar öz ara satsıjaldıq çarısqa tystı. Alojacqı vestikte kemynes Çyotıanaq ulı vasyoñan 1 virijgädi qızıl tıvdı aldı. Təsimbet ulı vasyoñan 2-virijgädi çöke tıvdı aldı. Egis ajaqtaloñan oja dejin 1-virijgädi qızıl tıvdı bergen çoq, əli de vermej keledi, satsıjaldıq çarısqa tıyır, qızıl tıvdı alıvoja talasır, vyjiri qızıl vasyoñan, çöke tuv ıstaloñalyña namıstan vasyoñan qalqozcı voloñan çoq, kempir-caldardan vasyoñan mektep valalarına dejin, tamaca qızıllyq pen çumbyş istedi, sonıñ nətiçesinde qalqozda ekpindilik, qarqıly adam aytqılyş östi, ər kimniñ çigeri iske velsendiligi artı, ec bir çalqavlyqqa, erincektikke, eñbek tərıvini süzuvçılıqqa, virijgediniñ tilin almañ beti men ketyvcilikke çol verilgen çoq, ondaj qılyqtar atı men çojıldı.

Taoj bir kənekti çumbyş, vizdiñ „Çana-talar“ qalqozyn avdandıq qalqoz tıjatyır çamqorlıoñalyña lır, tap egis vasyoñan aldında 2 ret oñn qojır verip qalqozcylardıñ çumbyşn çandırdı, egis ajaqtaloñan keñin çana eki kyndeñ oñn kəsetti. Birinde „Kelin men cesej“ degendi, ekinci de „Taltañvajdıñ tərıvini“ qojır edi, qalqozcylar vıri qalmastan çıjnalır kelip kərđi, oñn çaçırtı vıjmañ ketti, oñn artıñan qalqozcylar tıjatyır derektiri Televmet ulıña alojıstı çavdırtır çatır. Vərıde quvanır, qocemetter, munañ vılayda tıjatyrdıñ qalqozoja kelip turıvın ötti.

Egis ajaqtalojannan kejin, çumьstь çaqьsь istegen, eñbek majdanьnda erlik көrsetken 26 qalqozьsьoja 300 som aqcadaj çana 6 cocqa, 5 arañь val ujasь sojьqtar berildi. Bьltyr egisti salьp vitirgende avdan көleminde 23 qalqozьdьñ arь volьsa, bьjьl aldьñoьь qata daoьь 6 qalqozьdьñ biri volьp otьr. Bьjьloьь egiste „çaңa talap“ ylken tavьstaroja ije volьdь. Kelecekte de sonday çumьsььñ ylgisin көrsetyvgе umьtьladь.

Ноқай иль

„Çattalьp qaldь ojoj“

Dyjsarañьñ minezi qьzьq. Ol kejde saqav adamca uzaqtь kunge qasьndaoьь kisige til qatrajtьñ kynderi de volьadь. Onь meninь tunoььc ret көryvim 33-çьldьñ көkteminde edi.

Kө tek avdanьndaoьь „Qьzьl-əsker“ qalqozьnda, eki aj çatьp, Dyjsara men sol çьloьь egisti birge etkizdik. Ol çьlь „Qьzьl-əsker“ dinь көligi kyjsiz, ada нь əlsiz edi. Əlsizligin mьnadан vaj-qañьz, 20 soqa kynine 8 aq kektir çer çьrtatьñ.

Osь 8 kektirge tuqьm sevetin Dyjsara volatьñ.

Sol Dyjsaraoja osь əpireldinь 23 kyni ikinci ret çolьqtьm.

Biz Uзын-Ақастан сьoььp, „Qьzьl-əskerge“ çaqьndaoььanda çotanьñ ystinde өrmek çygirgen valadaaj bir ilgeri-bir kejin de tek-dej vasьp birev çyr. Çaqьndaoььan saьñ көzime çьlь ucьraoььan çer men avьldьñ adamиньñ tyrlerin ajtaraj aq viletin sьjaqtьmьñ.

— Mьna çotadaoьь adamoja çolьoja ketejik dedim, qasьndaoьь valaoja. Çaqьndaoььan saьñ çotadaoьь adamньñ tulojasь tanьla vastadь. Dyjsarañьñ mojnьnda sol qavь. Dəl sol vudan eki çьl vurnoьь tap osь çerge tuqьm sevir çyrgendegidej.

Dyjsarañьñ көzir 15 tujaq qoj-ekisi, 4-5 cocqasь, 10 saq-ть tavьoьь var eken. „Qьzьl-əsker“ 33-çьlь viz көrgendej emes, ylken өзgeriske kiripti. Bьjьloьь egis çosparь 501 kektir eken, 15 kynde oььndartь.

— Bьjьloьь qьzьqta volmadьñьz ojoj, ne kerek dedi Dyjsara. Qьzьoьь qalqozda 5 tьraktьr volьrtь.

„Qьzьl-əsker“ qalqozьñññ eki vurnьgədisininь aldь, aqьldь, adal ekrindisi Dyjsara.

„Qalqozdın atın bilgenimiz bolmasa maqsatın bilmeitin edik, qalqozdın sın tanıqanымнъ vьjы“ dedi Dyjsara çaj ystinde.

—Əj, meniñ ustavымдъ әperci-dedi temir pecke qamьstь көmejlete tьoьp çatqan әjeline.

Tөр aldындаoьь kempirdin avzындаj mьlçьrәjоjan qara çәcikten әjeli ustartь aldь, ustavь „S. Q“ kәzetinin оsь çьlь 43-saпьnda basьlojan eke, kәzetin vьktelegen çeri çьrtьlьp, çazuvь өcip qalьptь.

—Əkelci vәri-dep ustavьn aldь da оsь bir çeri өte-mөte çapьma çaоjadь dejdі.

—Qaj çeri?

—Mine kәzir оqьjмьnj

Bul ustartьn екinci pьnkiti çer tuvralь:

„Qalqozcь yjiniñ çeke pajdalanuvьna volatьn yj irgesindegi çerdin көlemin (yj turojan çerin eseptemegende) bir cerek kektir den çartь kektirge dejin“ деп savlata çәnelди Dyjsara.

—Qane qaj çerin оqьdьnьz?

Mьnavьnьz өcip qalьptь ojoj ondaj degen sөz çоq qоj! qalaj оqьp oьrasьz.

—Çоq emes, sөz var. Biraq өcip qalьptь men oьca оqьp oьrмьn, çattalьp qaldь ojoj-dep çajdarь çyzi quvanьc belgisi men çьmьja qojdь.

—Biraq vizge оsь cijrek çer çetedi ojoj деп ojlajмьn, өзim vьjы sol cijrek kektirge tyrli esimdik egisin ektim, yj irgesindegi çerdi көp tilev-qalqoz өndirisine zьjan ojoj çьraoьm!

Rasьnda Dyjsara çaңa ustartьn çaloьz екinci pьnkitin ojana emes, varьq pьnkitterinde сонdaj çattap alojandaj sooьp oьrdь. Bәrinende tysinik surajdь, çana өzi tysindiripte veredi.

Serikvaj ulь

*Qorqalçьn avdanyндаoьь qara
aldajьq seriktiginin
partija uьmdastьruvьcьsь*

Aldьnоьь qatarоja teңelemiz.

Bizdin seriktik 1932-çьlь uьmdastь, varьq mycesі 16 yj, çu-mьs kisileri 30, bulardьn ekevi partьja mycesі de, ekevi kamsa-nol mycesі. Seriktigimizdegi mal өsiryv isin alsaq, bir sьpьra il-gerilegenimiz var. 1932-çьlь malьmьz оsь kьni eki eseden artьq өsir oьr. Ərijne, mal өsiryv isinde mycelerimizdin vәri birdej

emes, çaqırsız da çamanı da var. Mısal: Tolevıaj Mädi ulı 1933-çılqı çalqıız eckisin vıjıl 14 vasqa toltırıp otır, al Käden Duvlac ulı qolındaqı virdi-ekili malın tərviyeler ösiryv ornına, nem qurajdı salaq qarar, qudıqqa çıqır, öltirip alıp, kəzir qur ala-qan otır. Osı men qatar mıcelerimizdiñ icinde tek öz malı men ojana volmaj, vıkil seriktikniñ malınñ ösyvine çerdemin tijgizip, çapın salıp çyrgıde mıcelerimiz var, mısal Marçan İvıraj əjeli, serik mıceleriniñ qos kindik volıp, çana vasqa avruvlar men avırıp tuvojan telderin eziniñ təcirijsesi men emder, ölkimej çazır çıberdi, talaj telimizdi Marçan avruvdan, ölim-çitimen aman saqtar, çazır berdi.

Çalır kemcilikniñ vıri-mal dərigeriniñ çoqtıqı, ötken çıl malımızda asıl maçoja sıjaqtı indetter kəp voldı, mal dərigeriniñ çoqtıqınan vır sıpıra malımız ölipteqaldi.

Endigi vızdın mindetimiz, malımızdı durıs vaçır, ösiryv volıp otır. Al, seriktik mıceleriniñ aldağna qojır otırojan tilegi, qoldaqı malınñ tuqımın asıldandıruv sonı men qatar Käden sıjaqtı seriktik carıvasına nem qurajdı, çavapsız qarıtın kesirli adamdarı tərtipke çaqırıp, iste-gen kinssine qaraj çazasın veyuv kerek. Endi, isimizdiñ vasqa çaqırna-egis çımızın nakeletin volsaq, ötken çıl 180 ga ektik

kun vırın dajarlıqımız volmaj, tuqım mezgilinde çetisrevi arqa sonda, çosparımızdı 30-40 kündej kesiktirip, vaçır ornındaqı. Al, vıjılqı dajarlıqımız çaqır, tuqımın ölcər, qujır qojıdı. Sajmandar oñdayı, kəlikter kytimdi, ötken çıldaqı kemistikterimizdi vıjıl voldırımaı ycin kyresip çatırımız. Ərijne, bul iste or oñaj volı qojıjan çoq, çımızımızca kesirin tijgizvevcilerde voldı, Bırac Muqammadıja ulı degenimiz qolındaqı kəligin alıp çasır ketken çerinen ustar alıp, özine tijisti çarasın qoldandıq, bul iste erekse qırıqılyq pen qolına mıcelerge vasılyq kərsetken öziniñ ylgili kəmpnes ekendigin kərsete bilgen partıja mıcej Mädi ulı çoldas voldı.

Al çalır kemcilikterimizge kelsek, eñ aldın men mädriñ-açar tuv çımızın nasar, mektep, qujır çoq, mıcelerimiz qarıqı-savat siz. Radıjo tıñdar, kəjno kərgimiz keledi, ol çoq ol tırın çazılojan kəzet çornaldarımızda kelmejdı. Sonsınqı vır məsele den savlıq tazalıq çımızın volda nasar, avırojan adamdarımızdı emdejtı doqtır çoq. Bul çaqıdajımızdı avdan çaqırlar esine almaı otır

Avdan bizdiñ tilegimizdi asa qattı esine alıp, kyn ve kyn vasıylıqın verip otırsa, egisimizge kerekti mäsijne-sajmandar çetistirilse, biz özimizdegi bar kemcilikterdi çojıp, tez arada seriktik sarıvasıylıq uımdastırıv çajınan aldınoy qataroıa çetkizyvimizde söz çoq.

Воропыç овьясьпынъ Вувденнїй авданьпынъ „Groza“ авы сарıvasыльқ уставъ туvралъ.

Одақтық çer kәmiserijetiniñ çana Ortалық partıya kәmijretiniñ авы сарıvasыльқ vәliminiñ qavıльсь.

I.

Одақтық çer kәmeserijati men Ortалық partıya kәmijtetiniñ авы сарıvasыльқ vәlimi mьрань аныqtajды:

I. Вувденнїй авданьпынъ partıya kәmijtetiniñ çana авданьпынъ, атqарıv kәmijtetiniñ kәzeti „Вувдановетис“ тынъ martтынъ 24- idegi sanьnda „Groza“ әrteliniñ qattaloıan уставъ çarьjalандь: Bul ustapta ekrindi qalqozсылардынъ 2— sijezinde qavьldanoıan çana Одақтық qалық kәmeserleç kenesi men Ortалық partıya kәmijtetiniñ vәkitken авы сарıvasыльқ әrteliniñ yлgi уставьна qajсь keletin öte yлken qate ketken.

„Çer tuvralъ“ degen vәliminde syreksiz, mәngi pajdalanıv tuvralъ qalqozdaroıa memlekettik aktь veryv tuvralъ vıvьn qalьp çojoıan.

„Өndiris quralъ tuvralъ“ degen vәliminde әrtel mьceleriniñ çeke mөnciginde авы сарıvasыльқынъ usaq quraldarь qaldьrьlatьnъ tuvralъ vıvьn qalьp çojoıan.

Ycinci vәlimniñ vesinci vıvьnьnda egindi avdandardaıoy әr bir qalqozсь yjiniñ çeke mөnciginde volatьn maldьnъ sanь zaңсьz azajьloıan. Mьjsalь: qaçet voloıan çajdajlarda, qalqoz vasqarmasь qalqozсь yjiniñçeke mөnciginde 10 qoj ecki çana 2 uroıasь cocqa ustavьna ruqsat veretindigi ajьtmaoıan; onьnъ ornьna 8 qoj-ecki ustavьna ruqsat eterlik erki var delingen.

Vesinci vәlimniñ çetinci vıvьnьnda“ saılav erki çoqtardьnъ valalarь“ degenniñ ornьna „saılav erki çoqtarь“ delingen.

Besinci völimniñ segizinci vuvnyña, ärtalden sörarölöjan-daroja avdandyq atqaruv kämijetterine saqym verip, izdenyvine erik veriletindigi tuvral äjtylöjan çeri kirgizilmegen.

Segizinci völimniñ 21-vuvnyña, ärteldyñ çumbystuvral ärtel vaaqarmasynyñ çalpy çylyby aldında çavartylöj äjtylöjan çer kirmej qalojan.

2. Avdandyq partya kämijetiniñ qatcysy Gamop çoldasta avdandyq atqaruv kämijetiniñ tör aqasay Saviliskij çoldasta „Groza“, ärteliniñ ustavy, avdandyq partya kämijeti men avdandyq atqaruv kämijetiniñ resmij tili-avdandyq kəzette, bul ustap Byvdennij avdandyq atqaruv kämijetinde 1935- çylyñ marttyñ 33-de tirkeldi, degen belgi men vasylyp çyqsa da, bul ustavy oqyma-ojan.

II

Osojan qaraj Odaqlyq çer kämijeser men Ortalyq partya kämijetiniñ avyl saruvасынq völimi qavly qylady:

Ylgili ustartyñ negizgi ereçelerine qajcy keletin ustap dep bilip „Groza“ ärteliniñ ustavynyñ, tirkelyvin vuzuv Byvdennij avdandyq atqaruv kämijetine tapsyrylysn.

2. Byjdeneviskij avdandyq partya kämijetiniñ qatcysy Gamop tyñ avdandyq atqaruv kämijetiniñ tör aqasay Saviliskijdiñ kenes zañby vuzojandyj tuvral çana qalqozdaroja keçescildik-vujrakyrattyq ədis pen vasylyq etkendigi tuvral isi partya vaqylav kəmesijesine çiverilsin.

Keçestär odaqlyq çer kämijeser M Cernop
Ortalyq partya kämijetiniñ avyl
saruvасынq völim menegeryvcı Ja. Jakialip

1935-ç. I Əpteldin 21 i

MƏDƏNIJETAQTUV MAJDANYNDA

Esmaoqamvet.

Mədenijet qəzmetcilerinin sijezine

Mədenijet məsələsi bugün təndə syveli cüməsməzdeñ biri volər otər. Munan bir neceşyldar vurnñ öner bilimnen, çalrñ mədenijetten öte kençe qalojan Qazaqstan sekildi elderdiñ mədenijeti, byggingi satsəjalde qurılrs dəvirin de ösken ystine ösyuyvdı, kycejgen ystine kycejyvdı tilep otər. Sevevi qazir mñndaolan qalqoz çurcyləyməz, cüməscylarəyməz kynnen kyn sana sezimi artər, qurılrs, əñbek, is majdanynnda adam ajtqəsməz belsendiligi ösip otər. Qalqozcylar özinin avqattə vələsevtik emirin çasar, məden ijettin çana vijik satylarəna ajaq vasər otər. Qalñ eñbekcilerdiñ mədenij tilegi qavlap ösip, mədenijet qəzmetcilerinen keregin kyn kyn sajnñ tilep otər. Biz sol qalñ vuqaranəñ eñbekcilerdiñ mədenij tilegine tolyq çavar veruyvimiz kerek.

Ötejin dep otərojan mədenijet qəzmetcilerinin sijezi vyingi eñbekciler çurcyləymə, ösirese qalqozcylarəyməz kerekqylr otərojan solardəñ tileginen tuvojan ijgilikti mədenijet məsələleri qara loqalə otər. Bugün avylda, qalqozda, mektep oquv; Savatsəzdeñ çojuv cüməstarə, oquvdəñ ədisçyjeleri, kərciliktin, uoymdə təndajtəñ sezi, tez oqyr, tez çazatəñ, tez qat tapytəñ əlippe, til emlesi, taqə vasqa gəzet, çornal, ədəbi,et isteri-vəride mədenijet qəzmetcileri sijezinin tərinen orñn alətəñ məsələler.

Bul sijez erikkenəen çaj caqyrəla salojan sijez emes, çoojarəda ajtqandaj kərciliktin mədenij tileginen tuvojan sijez.

Olardəñ tilegi qajsmə?- Bizdin valalarəyməzçaqsmə oqyr, tez bilim aluyrəna çaqsmə muqalim kerek, çaqsmə muqalim volojanda oqytuvdəñ ədisin, çolñ viletin təçirijveli bəşlojan, muqalim, bilimdi muqalim kerek.

—Mektepke arnavlə salnojan yj kerek, onəñ esik terezeleri vytin, qavrojararə salnojan voluy kerek. Qartataqta, orəndəq, ystel sekildi sajmandar çetkilikti voləñn, oquvoja varlyq pənnə ende,

turaqtъ oquv kitəptarъ kerek. Savaqtъn oqtuv ədisterin kərset-ken oquv p̄roqramъ kerek. Mine, mektep çəninde qojlojan bul tilekti əsirese avъl çerinde orındaj alqamъz çoq, sijez osъnъ talqylajdъ.

Qalqozcylardъn, tipti kerek valsa qalqoz serikterdegi kəmunesterdin kərciligi savatsъz. Qat tanъmajdъ. Olar nege oqъp savatsъz-dъoyn çojmajdъ?

—Oqъr edik, qat tanъojanъmъz aq keledi, viraq muojalımdarъmъz oqъta, almajma, çoq volmasa qat tanuvdъn əzi qyjn va əjtevir oqъojanъmъz ənvejdi, tez qat tanъj çojmajmъz. Bir çaojnъn özimiz din çalqavlıojmъz, oquvoja keñil çojmavcъlıojmъz da var cъojar av-dep çavar veredi, sol savatsъz adamdardъn kəvi. Rasъnda, savatsъzdıqtъ çojuv çumъsn bir çaojnıan çaqsb ujmđastъr̄p əkete almaj otъr- saq, ikinci çaojnıan sol savatsъzdardъ oqbtatъn muojalimderimizdin kəvi, əzderi cala savattъ, oqbtuv yjretyv, qat tanъtuv ədisterinen tyk vilmejdi. Onъn ystine savatsъzdaroja kerekti oquv quraldarъ əlippe qaçaz, qarъndac, eñ ajaqъ taçta orındıqtarda çetpejdi. Bul çəndegi pəktiler əte kəp. Gəzetterimiz kynde çazadъ. Osъ sandъ vasyl̄p otъrojan Əlçan ulъ men Momъn ulъnъn maqalasn da kərsetilgen soraqylıq tardъ qaj bir avıldan, qaj bir qalqozdan, qajbir avdannan volsn kezdestiryvge voladъ.

—Biz əkildin səzine tysine almadıq, „Znəcijt“ , „kampanъja“ , „tojes“ , dejdi, „netip, netkendikten, ne edi“ dejdi, orъsca qazaqca ajttъ ma, əjtevir virdeme dedi, ol ne çajnda, vilmejimiz, tek „orındavoja“ „vitiryvge“ degen bir eki səzin uojnamъz dejdi-qalqozdъn adamdarъ, nemese gezetten tysinvejtinin, Lenin-Stalin kəsemderdin avdarojan səzderin əzer uojnatъnъn ajtadъ. Bul tilek, bul suraq qalъn kərciliktin atъnan əld qacannan veri alđmъzoja çojyl̄p keledi,

Mъrzajan çoldas ər- bir səjlegen səzinde, qalqozcylar men kəvirek keçesiñder, olaroja tysinikti çatъq til men səjler, partъjanъn tuvra çolъn, maqsatъn uojndırbırdar, kəkejine qujırdar, dep ereekce eskeritp ajtqan volatъn. Biz qalъn çurtcъlıqqa, əsirese qalqozcylaroja tysinikti tilmen səjlej almaj keleniz. Avdannan ov-lystan varъp səjlejin əkilderimizdin keñ virevleri qazaqca men orъscanъ vlyqtъr̄p virdemelerdi ajtqan voladъ. Onъsnan çurt tyk tysinvejdi. Qavly, qarar, məçilis qat çazatъn valsa, onъ sol adam-nyñ özinen vasqa kisi oqъj almajdъ, sevevi ol çazlojan-qazaqtıñ durъs quralojan səjlemi emes. İkinci emle qatesinen, ajaq al̄p çyre almaj syrinip çoylasъn.

Bygingi mədenijet qyzymetcilerinin sijezi qalъn qalqozcylaroja tysinikti til çasavoja, olaroja tysinikti qazaq tilinin emle ereçelerin

časavojā, qalqozcylardā sājlegen sōzderi, tilderi bizdin ādesijeti-mizden mьqtar orьn aluvьnaj keң çol acuvojā tijis, Eger qazaq tiliniң çazuv, emle zaңdarьn çaqcylar oңaj etip çasaojandaj bolsa, mьңdaojan zavatsьz adamdarьmьz tez qat tapьjьn voladь, çyzdegen mektepterimiz din oquv çaqь çoloja qojladь.

Avьldajь mьңdaojan qalqozcylardā, çyzdegen kamynesterimizdin mädenijet qızmetcileri senjzinen kьtetini, avьlda, qalqozda, meketp quv çumьstarьn savatsьzdьqtь çojuv isterin mejlince kьcejtyvge; qalьn qalqozcylar çurcьlьojьnьn oqьp çazuvьna -çeqil til, emlesin, çazuvereçesin; sōjlevine estip erkin uojьn-uvojā-tysinikti vaj til çasavojā; avьloja çyzdegen çaqcьkiraptar, mьңdaojan gəzetter çornaldar çiveryvge keң daңojь çol acatьn volьn.

Mädenijet qızmetcilerinin sijezi qalьn çurcьlьqtьn, əsirese avьldən vьgin taңda kьtip otьrojan tavdaj -tavdaj zor tilekterin əterlikteј çemisti volьp ətyvine tilektespiz. Onьn qavьldajьn qavьlarьn, kərsətkən nusqavlarьn avьl çajdayьnda, mädenijet majdanьnьn adamdarьmen birlese otьrьp, çyzoge asьruvojā, qalьn qalqozcylar çurcьlьojь, qalqoz velsendileri, kəmunisterimiz ər qaçan dajar ekendigin esten çəjarmajdь, yjtkeni mädenijet məselesi, qalqoz mädenijetin kьcejtyv məselesi vьgin taңda eң vastь çane kьrdeli mindett erimizdin birinen sanalьp otьr. Kьrdeli mindet, tamaaca dəvirimiz segaj, satsьjaldь mädenijet çasav volьp tavьladь.

Əiçan ulь Q.

Mädenijet çumьsьn vaçajalamacsylar men qattь kьresyv kerek

Qazirde partьja men ykimet avьldən mädenijet açartuv çumьsьn kəteryv məselesin, onьn icinde meketp oquv, savatsьzdьqtь çojuv məselelerin qattь qojьp, vьgin taңdajь vastь mindetterdin birinen sanap otьr.

Mädenijet majdanьnda bizdin tavьstarьmьz adam ajtqьsьz zor ol vərimizge ajqьn, sonь men birge vul çənde isteletin aldьmьzda tavdaj mindetterde kəp, ol mindetterdi orьndav ycin, partьja, çyktegen tapsьrьstardь is çyzine asьruv ycin osь çoldajь-osь mə-

denijet salasındaqь kemcilikterge көvirek toqtavьmьz kerek. Kemcilikterimizdiñ vetin асьр, ајтрај турьр, мәdenijet җумьсьmьздь өrkendetyvдеgi вөgetterdi vuzьр, җыьпсьльqtardь җеңip аlмај, вуојан kesirin тижизувциlerge ајавсьз соqqь бермеј турьр, аldьmьz-da туројан kyrdeli mindetterdi is җyzine асьра аlмајmьz. Mәsele-ni җалрьлар, җuroјаq söz ven торсьлај бермеј vizdiñ avdan авьlda-гьmьzda volьр отьројан рөktilerge syjene отьрьр, ајтајьq. Mәde-nijet җумьсьпнь җај bir salasьnan volсьн, kemcilikten vas аla аl-mај отьројан Cuv авдань, сонь җумьстарьна тоqtалајьq:

Mektep irgeli мәsele

Авьл, авдандаqь мәdenijet җумьсьпнь ең salmaqьсь, ең vastьсь mektep; җас balalarоја җyjeli vilim берip, җаqsь kәmyvnes-tik төгьije men vavьр отаньmьздьнь sanаль adamь еtir сьoјaruv-da, авданьq, авьldьq partьja keңes аoјartuv оrьндарьннь җавар-kerligi орасан zor. Буl rette partьjanьн, ykimettiñ san җавьл, de-реktivi берilgen naqьль isteјtin җумьстарь көрsetilgen.

Cuv авдань ось mindetterdi җалај оrьндар отьр, алајьq mek-tep җумьсьн, авдан көлеминде 56 mektep var, birevi orta, ycevi ortadan төmen, 52 si vastavьс mektep.

Mektep җасындаqь 4942 valaньн 89% -ti mektepke tartьl-oјan (4758 vala). 114 Muoјalimniñ 5 viniñ җоoјarојь дәreҗeli vilimi var, 20 siniñ vilimi orta, 89 niki төmen, Буl җалрь esep җана. Al җеke mektepterdiñ өзinde ne istelip җатыр. Буl җаојьна kel-gende-kөңildegideј ylgili җумьсть көre аlмајсьн. Тоьq орта emes. „M Gorkij“ атындаqь mektep авдан ортальoјьнда, оquvсьлардьнь deni оrьс balalarь. Barьq оquvсьлар 289. 6 kьlas var. Оquvларь kuz vасьnan veri yzdiksiz җyrip keledi, Ylken kemcilik, оquv ki-tәpteri җetispeјdi. 5-6—kьlastar ycin matьjmatьjke kitәvi җоq. Bi-rinci vәlimder ycin 200 дана оquv kitәvi җetpeјdi,

5-6-kьlasta 37 vala volsa, solardьнь ортасында җоојам tanuv kitәvinen 2 аq дана var. Qarta дьjаgьram, sekildi тырli җавьроја-оја җаојувль көnekti җuraldardьнь biri җоq, kitәp җана uьmдас-тырьlмаoјan. Muoјalimder ycin җetekci җornal җәzetter kelmeјdi, tek voloјань Narkomьrostьн vylleteni-oјana. Mekteptiñ kitәp җо-јатын вьсавьнда saјasьj kitәpterden 31- җьль vасьloјan Poroptyñ „partьja тарьjоqь“ 26-җьль vасьloјan Stalinniñ „Leniniјim мәsele-leri“ мен „17-sijeздеgi vajandamasь“ bir дана, onan keјin Me-җajlovskijdiñ „Paliјtekanomьjasь“ munan vasqа ec nәise җоq.

Yc аjoја арнар vala vась bir-bir tetirattan 300 tetirat берip-ti, авданьq оquv vәliminde җаrьндәс yјilip җatsada, balalarda

qarındac çoq. Tegi qajazdarь çetpejtin volojasın qarındactь çor-
ta vermej qojjan av deşmin.

Balaların bilimin vacıalan çajda durıs emes, val qojuvda
kez vojavcılıq var. Barlıq rijaneerdin ylgıyvin, ojan qojjan val-
dı qarap otırsan 100pur. tın ar çaq ver çajın orap çyredi, Al
öz kezimizce III-velimniñ balaların esepden sınatır keriş edik,
balaların kovi 4 amaldı çoqı bilmejdı, ete nasar ekendigi vaj-
qaldı.

Mekteplerde, əsirese kornekti ygili mekteplerde tazalıq çu-
mıse, vasqa mañajındaçı çajın tömen mekteperge, oquv yje-
rine, mədəniyyət əsır, satsijəlijzin qurılışına erəkce vet alıp kele
çatqan qalqozcılarğa ygili voluv kerek, edi, bul tilekti durıs
ister çoja almaj otır, avdanny vasylarь sojan çajdaj tuvoj-
za almaj otır: Mekteptin icinde tazalıq çoq. Balalar tərtpsiz, eden
kir las, qajaz ker çer men qoqırsır çatır. Balaların veti men
sıñvırıp, qaqırıp çiveretinide var.

Muqallimler durıstıq pen eqvek aqırsında ala almajdı. Ço-
jajı doreçeli bilimi var Golovin degen oqıtuvcь 2 aja 147 aq
som aljan. Mundaı qılıqtarь ete ker.

„Barocıjlor“ atındaçı mekteptin çajda, ondaçı çumıstın
tyride, osv sekildi. Bular avdan ortalıjındaçı mekteptin qalı çoj.
„Çana Cuv“ avı keçesinde 3 mektep var. Onın ekevi „Kəlijnin“
qalqozında mekteptin birevinde 95 vala oqıdı. Tizinde, kelip
oquvoja tijsti 95 vabı bolsada, kovi ajaq kijimi çoqtıqtan çıs
kynderi savaqqa kele almajan. Mektepte parta-qara taqta, otın-
dıq ystelderi çoq. Ekinci mektepte 195 vala var. Sonın 69 vajana
oquvoja qatınasadı, Qalojandarь kijimi, etikteri çoqtıqtan kele
almajdı. Mektepte ne vəri 8 parta var, savaq vacında 105 vala
sıjojanyıca 8 partağa otıradı, kornekti quraldar çoq.

Endi bir mektep „Eltaj“ mal seriktiginde, onda 70 vala oqı-
dı. 15 partası var: taqtası çoq. Mektep yjini çatır çoqtınan
çayın kyni töveden suv sorojalar turadı. Mektepke degen otın çoq.

Tereclidikke sañnojan vasılıq

Muqallimderdin de təcirıvesi kem, çeti cılıdq mektepti viti-
re salıp sol öz mektevine muqallim vola qalojandarьda var. Onı
men birga bilimi nasar özderi savatsız muqallimderde çoq emes.
Kez vojavcılıqqa salınır etirik muqallim volıp çyrgender çoq
emes. Ömirinde mektep kormegen əlipti tajaq dep bilgender
vajmajaq muqallimdik atın alıp vala oqıtır çyrgenderi var.

Mıjsalı: Çyvləjip qalasındaçı Tumen kelini degen esepden
tört amaldın qosuv, aluv zaңdarın, çaratılıstın çavajı zaңdarın

balalarına durub tıyındırıp uqındıya almadı. Bul sıyaqtanqan bo-
jama muqalimler avdanda kər. Avdandanı muqalimderiniñ kemini-
de 30-40% cala savattı desem ujalmas edim.

Oquv bastalar alında muqalimderdiñ sarasın tekserip, qız-
metke qojuv oquv-aqartuv cımınsın ilgeriletuv, tıjıstı kerek çaraq-
tar men kezinde qamtamasız etuv, aqartuv cımınsına cuqıy vas-
sılıq çasav isterin avdandıq partıya kəmiyteti men keçes meke-
melerin aqartuv orındarı əli tıyınır çetken çoq. Oquv cımınsın-
nanem qurajdı qarap kelgen. Avdandanı vassılıqınsız ec bir çerdem-
siz aq əzi bitetindej kergen, bul durub pikir emes. Bul pikir mə-
denij aqartuv cımınsındaqı iğiliktı isimizge çat oqımaqan, zıjandı
aportoncsı pikir. Sonıñ saldarınan mektepterdi remonttaoqa vö-
lingen 118,100 somnan 6 aq mın ustaqan, jaqınsı 3,3% mektep
sajmandarına völingen 8,400 somnan bir tıjinde cımsalmaqan.
Oquvsılardıñ keregin qamsız etuvge völingen 67.400 somnan
6.270 som cımsaloqan. Bul tek I-vassıq avıl mektepteri ycin ar-
nalqan qarçılar, II-vassıq mektepterdegide osındaj.

Ykimekttiñ varlıq verip otıroqan mımkindikterine syjenip
cımıns çırgızvej cımıns mındaj qalge çıberuv mədenijet maıja-
nında ylken qılmıs.

Osınsız oquv voliminiñ osı turqan Cuv avdandına durub
vassılıq kərsete ajamaı terecildikke salınır otıroqan qılmıstarın
ajtraı ketuvge volmaıdı. Otken çalı kyz osı avdanqa arnar 7 top
oıoırsa oquv kitaptarın çıberedi. Əriñe bul avdanda birde-bir
oıoı çoq. Cuvqa degen kitaptardı sızsiz Celek, ne Çarkentke
çıberuvi mımkin. Onan kejin taııda 7 top ədekalon çıberedi, çol-
dama qaojazında oquv kitaptarı delingen. Mındaj çavapsızdıq,
mındaj terecildik çaloıız Almatı osınsız, Cuv avdandıq oquv
völimderinde ojana emes. Bul avruv Qazaqıstannıñ varlıq osıns-
zında avdandarında var. Oqımaqan terecildikterdiñ talajı tavıloqan.
Kezinde kyresip, olarqa eskertilgen volatın. „Avruv qalsada ədet
qalmajdı degendej aq“ tavı çat, pikirı qarıs, keçes mekemesin-
de çasınır orın alır qızmet istep çırgender, tyrlı ədister men
kyrdeli-iğiliktı cımıstarımsız oja kedergi keltiryvlin qojmaıdı. Ol
anıq. Çatır atar, zıjandılar men kezinde ajanvaj kyresip otır-
majınsa, cımınsızdı erkendetip, belgili qalırqa çetkize almaj-
mız. Tar çavlar, zıjankester men terecildikpen qattı kyresuv ycin
cımıstaqı voloqan olqılıqtardı kezinde çojır otıruv ycin tartıq
qıraılyqtı mejince kysejtir, çana valsevektik öz ara sınıqa keç
əris veruvimiz kerek.

Qalıqtañ 50 pırsnnti savats ız.

Avdan kəleminde saılav ıasındadı varlıq 13.000 adamnıñ 50% savatsız, devge voladı. Ne var savatsız, cala savattı 6217 adam volsa, sonıñ 40% tı, eresekter mektevine tartıldı, oqır ıatır deıdı, vıraç anıñ tekserge kelgeninde olaj volmaj sıqtı. Mıysal Barosılor avıl keıesindegi eresekter mektevinde 237 adam oqıdı dese anıñ 5 aq adam oqıtın kərinedi. Mundaı kəz vaılav sıbıq vasqa avıldarda da kezdesti.

Qalqozlarda seriktiklerde, qalıñ kərcilik arasına savatsızdıq ıoıuv ıumısb eresekter mektevin uımdasıruv ıajında ygit, tysinik isteri ıurgizilmegen. Qalqozlar, qalqoz sı ejelderge savatsızdıqtarın ıoıuv kerektiligin, vuıan aldı men sol kərciliktin özderi velsene qatısuv kerek ekenin negizdi məsele etip ıete uımdadı vilmegen. Eresekter kelip oqıtın mekteptin aldı men keckilikte ıarabı ıoq. ıana ıuvdaı, "Kəlinin" qalqozında 157 savatsız kisiden mektepke 86 adam tartııan, vıraç kelip qatıpasatın bir nece ıjana adam. Eresekterge kerekti qaoıaz qarındas, ılıpeler taı sol sekildi oıuv quraldar ıarabı verilmegen, ıoq desekte voladı. Partıya kamsamol uımdar men keıes qalqoz, velsendilerinin ec bir ıardemi ıoq. Ec kim komek kərseregen. ıurt sıbıq keıilin vəlmegen ıumısb qalaj oıın, etken sıbı osı savatsızdıq ıoıuv ıumısbına amar 6000 som vəlingen, eken sonıñ tek 2 aq mın ıumsaloıan.

Biz ıoıarabıda aıtıq savatsızdar 50% - ke ıetedi dep, ızıne vul avdandıñ özderi ıurgizgen esep voıınca ıjana, eger savattı degen ana 50% ti ıeke alıp tekserge vastasaq, olardıñ icinde de savatsızdar tolıp ıatır. Aıtı versen qalqozlar vıaj tursın kəıynesterdin icinde de savatsızdar var. Mıneki vul ıaoıdaj olkelik partıya kəııjetinin III- pilenımı qavlısn tezinen iske asıruv dı kerek ıladı.

Qulıp ıumıstarı ne kuyde

Avdan kəleminde 9 qulıp, 11 oıuv uıı, 6 qızı vıı 3 kıtəp qana var. Vıraç osılardıñ qajısbında volsn ıartımdı ıumısb ıoq. Avdan ortalıbındaı qulıptı alatın volsañ, aldı men qulıptı esigi qulıptavlı, terezaları sıııan, sıbıñ sıbıqtar qulıptın icinde ıatır. Barosılor keıindegi MTS qulıbında künde bir ıajalab anda sanda bir tansı voloıannan vasqa ec bir mədəni aıartıv ıumısb ıurtmeıdı. ıuvləııptegi bir qulıptı selronıñ kantobına aınaladııan. ıoıarabı eserte var oıuv uıı, qızı vııstaradı birde vıın kezdestire almaısn.

3 китәрқанапның авдан орталығындағы біревинің есігі қулып қалыптыра тұр. Бір меңгіл оның есігі асылып, китәвинен пайдаланған адам көре алмадық. Боросылар теги бар деген китәрқанапның өзін таға алмадық. Муқаллимдер айтты: китәрқанап МТС қа бердік дейді. МТС айтты - қоғам біз ес бір китәрқанап аламыз да қоғам көргемізде қоғам ес нәрсені билейміз деп, маңайына саң қуырады. Асыл кеңесі китәрқанапның қайда кетіп қайда қойыптыра аты мен билейді. Сүйтіп авданның есебинде бар деген бір китәрқанап усті гуялы қоғам. Бул қылық мәдениет қуымын оңдырарлық емес. Авдандық партия кәміреттері мен, бастағы партия ұйымдары, оқу бөлімдері, кеңес орындары мәдениет қуымын елеңі бақалмай келген. Мундай қалқытарға енді сыдағы болмайды. Мәдениет қуымын бақаламайсылар мен аясыз кыресуіміз керек. Игілікті ұлы іске кесірін тіз-ізушілерге батты соқыр беруіміз керек. Сонда

31-қылымы авдан орталығына бір радио қаварын тартқырыптыра екен, оның керекті қуал саймандарын әр ким беті менуілар кеткендіктен, осы күні қулаққа ұрыптыра танайды тыр тыныс ес қандай радио тындай алмайды.

Осы оқу үйлерінің қавдығына 11.200 сом бөлінген екен, сонан 3434 ақ сом қуымының Минікі кәріп отырысыздар Сув авданы мәдениетті қуымының қай таравын болса оңдырмай отыр Партия, үкімет авыда, қалқыда мәдениет қуымын күн-тыде демең өкнедет кысеңет десе, биздің Сув авданы кәріп кетіріп отыра қана партия қойған мәдениет мәселесінің кырделі міндеттерін қуымына асыра аламыз.

Момын ұлы Р.

Кәстек авданында мәдениет істері ақсавы.

Кәстек авданы 3 сарқызы, 2 МТС, бір суға пәкірігі бар егін мал қаруысылымы мен кәсіп ететін қалқының 92% ті қазақ көрсілігі қалқыданған, 32 қалқы бар. Алматы облысының ірі авданының бірі. Өткен қылымы егін сылымы орасан күсті бор, мал қаруысылымы да өсіп, қалқысылардың 80% тінің қармағында

maldaş vop turmuştar kəterilip, vıjıloj egis çosparın vıltır-
oıdan 20 kün vurın əpırelđın 26 da orındar, qalqozdar vəl-
sevektikke, qalqozsılar avqattılrqqa ajnala vıstaıan avdan.

Avdanın sarıvasılr qıoı, əsırese, avı sarıvasılrı pı-
oıajır, məsınelelıp, teqrıjke qıoı əsken saıın qalqozsılar men
sarqoz çımırsıların mədenıjet tilekterı əskendıgınen Almatı-
nı oıvılsılrq partıja kəmiıjeterı kəstek avdan vıjı çarraı savat-
tansın, çalıp kərcılık mədenıjet çımırs çoloja qojılsın degen
volatın. Avdanda vurınoı çıldar men salıstırıojanda vıjı vıl
çende kəp çımıstar istelgen, istelmək kərınedı. Bıraı kəzirgi əs-
ken tilekke səjkes emes.

Savat acıv çımırsına qattı kənil vəlınvege.

Oıvılsılrq partıja kəmiıjeterıne „çarraı savattansın“ degen
qavılsın Kəstekteı avdandıq keıes, partıja orındar avdanımsız-
dı bırıncı aıusqa deıın çarraı savattandılr vılojıq deı yndev
taratar, qarıs aloıan. Kəp ədemi qavılda emes, iste oıoj.

Avdan kəlemindegi ne varı 4377 savatsız, 1149 cala savat-
tı varıloı 5520 adam oıır, savattandır sıojıv kerek eken. Avdan-
dıq oııv vəlınıne məlımetıne qaraıojanda 3494 adam oııvoja
tartılır, ekıncı seı ven ajtqanda tıjıstı adamnı 63% tı oıır
çatır. Əzderıne aloıan merzımı bırıncı aıusqa 3 aj qaldı, qal-
ojan 2026 adamdı qasan oııtandılar vėlısız. Çazalasa çalıp
qalqozsılar men çeke sarıvalar tygel sarqoz, pəvırık, MTS çımırs-
sılar men 1913-14 çıloı tuvoıan əsker çasındaoıılarda tygel tar-
tılmaıojan, Avdan kəlemindegi 380 kəmunestıne 102 savatsız, 80
cala savattı. Maj-vılaıq, „Qızıl-əsker“ qalqozdarın partıja uıım-
damdastırıvsılar Təjıvekulı men Bıojıvat ıldar 18-20 çıl-
dan veri kəmunes vıla tıra əlı saıası savatsız. Kerektese tilek-
tester toıın qalaj uıımdastırıvı da vılmeıdı. Kyderı ııl partı-
ja uıımdastırıvsı vıla tursa qara talımasa da savat acıv mek-
tevine varıajdı, oıııajdı. Qıs vassınan ajtqanda avdan kəlemin-
degi kəmunestıne 50% tı savatsız devge voladı.

Al endı oıır çatır degen 63 pırsenttı qarajıq, avdandıq
oııv vəlını Çımırs ıılın qolı qojılır verılgen 10 əpırel məlımetı
voıııca „Pıvt satsıjalızım“ qalqozın 391 adamı tygel oıır
çatır dese 22-25-əpırel kynderı aralar çırıp oıır çatqan 13 qa-
zaı əjelderın oıana tartılır. Əzgelerıne qanca oıır, qanca tarar
kelkenderın ec kım vılmeıdı. Sı jen keıesındeı „Sıjen“, „Qıojı-
mı“, „Keıes qalalarında da ılkender oııvı çoloja qojılmaıojan.
Bıl keıester əkil vop çırıgen avdandıq atqarıv kəmiıjeter toı aıojı-
sın oıın vasar ıyvrıc çoldas „egıs ıcın sottaıdı, lekvez

ycin sottomajdı" dep körine appartoncyldıqqa tysken. Keçes Keçes aqasъ Teqnov ata osъnъ әveninde volojan.

Mısal ycin avdan ortalyqında 26 qoj sarqozъnъ qasъnda-
oъ savat acuv mektevine varъp savaoъn qaraqanъmъzda kecki
saqat 6 da bastalatъn savaq eken, 50 adam kelyvge tijisti eken,
sodan 20 adam men saqat 7 de oquv bastaladı. Saqat 8ge dejin
adam sanъ 35 ke toldı. Munъn 8 i vygin kelgen çana adam.
Өsen ulъ çoldas, olardıң kelgen saqatında oqъtp çatqan savaoъn
tastaj verip, vaqъtınъ 45-50% tin çana kelyvciler men tapъsuv
men өtkizdi. qalojan vaqъtında oquvcylardı kezek-kezek taqtaça
sъojarъp, 2-3 vuvъndardan quralojan 7-8 sөzder çazyladı.
Sonъ men savaq vittı. Qъsqasъnan aytqanda oqъtuvcъnъ pъrooъ-
gam, savaq çospary, degenderi atъ men çoq eken. Savaqqa kel-
gende vygin qandaj savaq, jaqъnъ pоrоoъgramnъnъ qaj çerin өtyv
kerek ekenin oјlamastan kelgen, әr bir vergen sөzderin tavanynda
әzer oјlap kesigip tavъp verip otyrды.

Oquvcylar arasыnda tәlim- tәrvije çaqъ da solaj çoqtъn qasъ
kөrinedi. Oquvcylar icinde kyjeviniң atъ men atasыnъ atъn
atavды әli kunge qыmъs sanajtp әjelder var. Kyjevleriniң qъzojan-
saqъqtarynan ne oquvoja kele almaj, ne volmasa oquvъna mez-
gili men vara almaj çyrgen әjelder var eken. Bul sьjaqtъ eski
әdettiң qaldыqtary men kyresip, sajasъj tәrvije çumъstarъn çyrgiz-
vegen. Bulardı isteј almaj otyrojan oqъtuvcъnъnъ dajarlyoъ (vilimi)
qandaj eken desek? orta vilimi var Qaspijdiң dajarlavъc velimin
bitirgen adam, avdandyq kitap qana men avdandyq qulьrtъn vas-
tyoъ, ekinci sөzven aytqanda vilim çetpei otyrojan çoq, vudan vi-
limi artыq muojalъmды tavuvъmъz qъjn. Mndaоъ volъp otyrojan
qъjnpsъlъq oqъtuvcъoja, avdandyң oquv veliminiң әdis çaoъnan
çol vасыlyoъ çoq. Өz veti men durъstar çaqъs istevgе oqъtuvcъ
Өsen ulъ çoldas oјlanvaojan.

Kemcilik oquv veliminde.

Avdan ortalyqında avdandyq çaloъz kitap qana var eken.
Munъn әzirine turojan yji uzъn vojlъ adam ajaoъn kesip çatsa,
ajaoъ esiginen cъoъp çatqandaj „ylken“ yj. Basqa bir mekemedен
vaqъtca usiar otyrojan mevel atavlydan çaloъz otyndыq, çaloъz
stolъ var. Qalqъnъnъ 90% ti qazaq volsada 1700 dej kitavъnъnъ
90% ti orъsca, kitartъn mazmunъna qarasaң ç. Stalъnъ „Leni-
nizim мәseleleri“ I,II-qalqozcylar sijeziniң qavlylary, qalqozdъn ça-
na ustavъ, keçes sijeziniң qavlylary sьjaqtъ çumъsъ men qalqoz-
cylardıң kyndelikti qaçet kitartardıң birde airi çoq. Çazalaza
„vәlsevek çolъ“ atъ avdan kәzetinde almajdı. Nege vulaј qarçы-

ssı çorpa? adamı desen? 12000 somdıq budçeti, 3 qızmetkeri var avdandıq kitap qana.

„Bälcevek çolı“ attı ves kynde bir sıojatın avdandıq kızıteri var, onı avdandıq oquv beliminen basqa ne es bir avdandıq mekemeler ne, bir avdandıq qızmetker aldırmağan. Kızıttıq mañdaında, avdandıq partıya kızıtteti men av. arkomnıñ tili“ degen. Biraq onı oqır otırğan avdandağı partıya keñes belsendileri çoq.

Avdan medenijet cumıssı çoninde „bizdiñ qıljanıymızdı qılma, aytqanıymızdı qıl“ dep otır, dılel avdan ortalıojında varlıq medenijet aqartuv orındarına basılyq etip, ylgı vor otırğan avdandıq oquv beliminiñ özi, cumıssı etvaj otır, keñsesine kirip barsañ aldı men otıratın orın tarrajsın, tyregep turuvoja tuvra keledi. Çalojız stolı var, ojan otıraın desen cegesi ilip, calbarıñdı çırtır, tiginci izder ölek volatın qavırın var. Ajnaldırğan kickenel belmesiniñ bir etegi qıstan öli kyñge dejin cınlıssız tur. Tergı yjinde peci çoq, qız temir pec çojatın tırizdi, avız yjinde nan salatın orıs peci, onı ysti men icine qarasañ çyregiñ ajır, qusqıñ keledi. Çaratılystın cumısavı men dıret qana izdegende: vıjlojı reviralda volojan avdandıq kamsamoldıñ II-pilenyumindegi savat acıv mekteviniñ muojalımı Avdıqajım ılıñıñ aytqanı eske tısrımej volmajdı, ol, avıloja çıqqan avdan ökilderi qalqozçılargoja monca, dıret qana salıñdar deidi. Al avdanıñ özine kelset medenijet ordası avdandıq oquv beliminiñ öziniñ mañınan ondaıdı ırıtvoja tarrajsın „degen. Mundaı çojdaı avdandıq oquv beliminde çana emes, avdandıq uymdarıñ kövinde var.

Qorıtır aytqanda avdandıq, avıldıq partıya keñes orındarımıız, çeke kızınesterimiz Ökelik partıya kızıttetiniñ III-pilenyumindegi avı, selendeği kızıcilik sajasat çana medenijet cumıssı tuvralı qavılysn iske asıruv çoninde bälcevektik kyres uymdasıtırıtmağan. Azın avlaq çyrip çatqan isten, ölmizdeği vul çondeği volır çatqan ılı dıvıldıñ eteri çana devge voladı.

Avdandıq partıya, keñes orındarımıñ çeke kızınes, kamsamoldarımıızdıñ, keñes qaloz belsendilerinıñ endigi mindeti-cumıssı qavılylar sıojır çatır, endi vitvegen nesı qaldı degen salaçıtıqıtı, savataçdıqıtı tastar, naçıtı çol basılyq etip, iske bälcevektik qarqın verip, bälcevektik çol basılyqıtı qamsız etyv qaçet. Kerine kedergi çasar, vul sottalatın cumıssı emes dep çyrgen. Zuvirevic sıjaçtılardı ajavssız çavarqa tartır, bälcevektik öz ara snı cumıssın kysejtyv qaçet.

„Екринди қалқозсылардың одақтық екінци сиезиниң қортындылары“.

Bul kitapca ortalық partya kәmijetiniң avы caruvасылығ belim vastыоы coldas Јәkiviliptiң. Mәskev men Lenin giratpartya belsendilerine қасаоан vajandamasы. Јакьылыр coldas bul vajandamasыnda қалқоз caruvасылығның қалқоз әmiriniң қазирги vaқтыта adam aйтқысыз belen алыр қавлар әskendigin, осы қардајда қалқозсылардың одақтық тарықыј екінци сиези әtkendigin толығ ајта кейр қаға ustarqa кеңinen talдаv берip тоқталady. Ustартың varлығ vuvындағына deјin çeke-çeke тоқталыр, толығ tysinik beredi. Qазирги қалқоздың caruvасылығ, vasқарuv қumьstarь ieki епәek uјьmdastыruv таоы varлығ қumьstarьн қyргizyvдиң қажьн толығ etip сәјleјdi әr-bir қалқоз myceleriniң birijәdirlerdiң қалқозсы әjelderdiң mindeti ne voluv kerektigin, оны men birge çeke caruvalar tuvralь ne istevimiz kerektigin varлығьнда тајоја таңва vasқандај ајқып, uоғьmdь til men tysindirgen. Јакьылыр coldастың әr-bir keltirgen pәktilerin қалқоздың icindegi әr-bir naқтыль қumьstarь tuvralь ајтқан сөзин оқыр отырыр, қалқоздың ең usaq көзге iliveјtin қumьstarьн қалқозсылардың ieki сырып tamaca қақсы viletindigine таң қаласың әr-bir қалқозсыда Јакьылыр coldастың bul сөzдерin mejlince қызы-оыр оқыvында сөз қоғ. Bul kitартың da vasрась оңды. Qазоь-stan vasрась 60 мың дана etip vastыројан. kәlemi 2 қарьм vaspa-tavaq, Avdarmasь оңды. tili қеңil, iri қарьpter men vastылојан. Bul kitартыда avы, avdандаоы varлығ қат viletin kәmyneste varлығ қалқоз belsendileri, varлығ қалқозсылар алдыроқьuvлары тийс.

BUL SANDA BASYLQAN MAQALALAR.

1 NURPEJIS ULB SADBQ Avıl men derevnedegi körçilik sajasat çene mädenijet çamьStarьньñ mindetteri.

PARTYA KÖRCILIK ÇUMBSЬ

1. BUQA ULB B Әr kəmənes өз çumььна çavartь.
2. RAQBRETTEN ULB Kəmənesterdin sajasь bilim dərəçesi tēmen.
3. TƏÇIBAJ ULB Kөрçilikti uьmdastьra vilьv kerек.
4. DOSMAQJUL ULB Çumь çospar men çyredl.
5. BƏJIC ULB Әr-bir kəmənes yğitcl volььñ.
6. Partьjanьñ təlīm tərvije çumьь çenlode.

QALQOZ SERIKTIK TURMЬSЬ

1. QALKOBISKIJ Ekrindl qalqozьlardьñ Əlkelik syletne ne men kelyv kerек.
2. ARBQ QBZЬ N Qalqozь əjelderdin vəlsendilligi artььñ.
3. BEJSEMBET ULB Egistl qalsaj orьndar çьqььq.
4. NOQJAJ ULB „Çattalьr qaldь oьoj“
5. SERIKPAJ ULB Aььdoьь qataroьa teçelemlz.
6. „Grozь“ avьl çaruvacьььq ustavь tuvralь.

MƏDENIJET AQJARTUV MAJDAHьNDA

1. SMAJЬL ULB Medenijet çьzmetçlerinin sijeziñe
2. ƏLÇANULB Q. Medenijet çumььñ uəçalamavcььlar men qattь kyresyv kerек.
3. MOMЬNULB Kəstek avdanhьnda mädenijet isterl aqsavь

ÇAQA KITAP

„Ekrindl qalqozьlardьñ odaqtьq ekincl sjeziniñ qortьndььlarь“

Redkəlləgijə { 1. Səgizvaj ulb S (çavartь redəktir)
2. Qulçan ulb J (redəktir orььvasarь)
3. Smajьl ulb E (çavartь qateь).

Врек. отвєт редактор Кульжанов
Гєт. редактор Сайфуллаев

Подготовлено к печати 4/V 35 г.
Принято в набор 8/V 35 г.

Кол. знаков в печ. листе 45000
Формат бумаги 72x108 1,16 доля
Подписано к печати 16/V 35 г.
Классификант №905
Объем 3,4 листа. Тираж 6365

Мына сөздерди түзетip оқындар

Qaj sette	Qaj çolda (çoçari,dan tömen qa- raj)	Qata nasylqanb	Durub
2	4	elde	elde
"	13	azbuv	azbuv
"	26	Baqalanmajtbn	baqalamajtbn
3	18	minderteri uoybcvbn	minderdi uoybcvbn
"	19	Çajbçdanb	çajbçdaçb
"	20	könilerine	könilerine
"	26	alabn	alsbn
"	31	Belsendilerimiz	belsendilerimiz
"	33	partaja	partbja
"	38	via	vir
4	3	çnan	çana
"	9	Çannan	çana
"	21	Çaunan	çana
"	37	mekemeleri	mekemeleri
5	13	ajtul	ajtbr
11	14	aqsavbmbz	aqsavbmbz
13	37	mädenijet	mädenijet
15	14	sajasb	sajasb
16	1	örtaldan	örtelden
36	18	kamsoldb	kamsomoldb
38	31	tijgizbevcilerde	tijgizyvcilerdi
40	33	erkekce	erkekce